

MÉM ORSZÁGOS FÖLDÜGYI ÉS TÉRKÉPÉSZETI HIVATAL

FÖLDMÉRÉSI ÉS TÉRKÉPÉSZETI FŐOSZTÁLY

T. 4.

ÚTMUTATÓ

**AZ EGYSÉGES ORSZÁGOS TÉRKÉPRENDSZER 1:10 000
MÉRETARÁNYÚ FÖLDMÉRÉSI TOPOGRÁFIAI TÉRKÉPEK
JELKULCSI JELEINEK ALKALMAZÁSÁRA**

BUDAPEST

1984

Az Utmutató tervezetét összeállította:

a

FÖLDMÉRÉSI INTÉZET

Második átdolgozott kiadás

Megrendelési törzsszám: 84055
A kiadásért felelős: Dr. Balogh György
Készült: 500 példányban
Sokszorosította a Földmérési Intézet
Felelős vezető: Dr. Sipos Sándor



**MEZŐGAZDASÁGI ÉS ÉLELMEZÉSÜGYI
MINISZTERIUM**

Országos Földügyi és Térképészeti

Hivatal

Földmérési és térképészeti főosztály

**Tárgy: T.4. Útmutató az egységes
országos térképrendszer
1:10 000 méretarányú
földmérési topográfiai
térképek jelkulcsi jeleinek
alkalmazására**

8507/1984

A földmérési és térképészeti tevékenységről szóló és az 51/1979. (XII.20.) MT számú rendelettel módosított 12/1969. (III.11.) Korm. számú rendelet végrehajtására kiadott 4/1980. (I.25.) MÉM számú rendelet 9. § (1) bekezdésében biztosított jogkör gyakorlására a MÉM-OFTH vezetője által az 54110/1981. OFTH sz. intézkedés II. 4. pontjában adott felhatalmazás alapján a "T.4. Útmutató az egységes országos térképrendszer 1:10 000 méretarányú földmérési topográfiai térképek jelkulcsi jeleinek alkalmazására" című szakmai útmutatót (a továbbiakban: T.4. Útmutató) átdolgozás után kiadom. Egyidejűleg a 47530/1978. számon kiadott T.4. Útmutatót hatályon kívül helyezem. A T.4. Útmutató előírásai mindazon szervek részére kötelező, amelyek az egységes országos térképrendszer 1:10 000 méretarányú földmérési topográfiai térképek felújításában részt vesznek.

Budapest, 1984. december 5.

Dr. Joó István s.k.

a MÉM Országos Földügyi és Térképészeti

Hivatal

Földmérési és térképészeti

főosztályának vezetője

JELKULCSMAGYARÁZAT

I. ÁLTALÁNOS ELŐÍRÁSOK

1. Az 1:10 000 méretarányú földmérési topográfiai térképeken a terepet és a tereptárgyakat a "T.3. az egységes országos térképrendszer 1:10 000, 1:25 000, és 1:100 000 méretarányú topográfiai térképeinek jelkulcsa" című szakmai szabályzatban /a továbbiakban: Jelkulcsban/ szereplő egyezményes jelekkel és írásfajtákkal ábrázoljuk, illetve írjuk meg.
2. A jelkulcsban nem szereplő tereptárgyakat a rendeltetésüket legjobban kifejező jellel kell ábrázolni és mindig meg kell írni.
3. A térképen a tereptárgyakat lehetőleg a természetben elfoglalt helyükön kell ábrázolni.
4. A jelek alkalmazásánál a következő szabály érvényes: mindazokat a tereptárgyakat, amelyek olyan kiterjedésűek, hogy a térkép méretarányában alaprajz szerint ábrázolhatók: alaprajzban rajzoljuk ki, még akkor is, ha van egyezményes jelük. Amennyiben maga az alaprajz, vagy annak magyarázó megírása nem tárja fel az ábrázolt tárgy rendeltetését, a jelet az alaprajzon belül rajzoljuk meg. Pl. alaprajzban ábrázolt kémény nélküli üzem.
5. Jelkulcs a jeleket a kívánt rajzi méretben ábrázolja, a fontosabb méreteket azonban mm-ben is megadja a jeleket határoló vonalak külső szélei között. A méret nélküli vonalak vastagsága 0,1 mm. A rajztérköz 0,2 mm. Amennyiben egyes jelek olyan közel esnek egymáshoz, hogy kirajzolásuk a megadott méretek szerint lehetetlen, rajzi eltolást lehet alkalmazni vagy a jelkulcsi jelek méreteit 1/3-dal lehet csökkenteni.

A feltétlenül a helyükön ábrázolandó koordinátákkal rendelkező pontok és természetes vízfolyások után a térkép-jelek eltolásának fontossági sorrendje a következő:

- vasutak;
- műutak;
- csatornák;
- ipari létesítmények;
- vezetékek;
- települések;
- töltések, bevágások, fasorok,
- tájékoztató tereptárgyak,
- határok,
- kerítések,
- növényzethatárok.

6. Az egyezményes jellel ábrázolt tereptárgyak azonosított helye:

a/ A szabályos mértani alaku jeleknél /kör, csillag, négyzet, háromszög, stb./ azok mértani középpontja /pl. háromszögelési pont jelével kapcsolt jeleknél a háromszög mértani középpontja/.

b/ A tárgyakat perspektivikusan ábrázoló jeleknél:

- árnyékvonalas ábrázolás /kereszt, szélmotor, stb./ esetén a jel függőleges vonalának és az árnyékvonalnak a metszéspontja,
- széles alapú jeleknél /kripta, gyárkémény, stb./ a jel alapvonalának közepe,
- több idomból összevont jeleknél /kis üzem kéménnyel, meteorológiai állomás, gémeskut, stb./ az alsó idom mértani közepe.

7. A jeleket, valamint a növényzet és talajnemek jeleit /kitöltő jeleket/ a térkép Ny-i, K-i keretvonalával párhuzamosan, kell kirajzolni. Kivételt képeznek azok a jelek, amelyek az ábrázolt tereptárgyaknak az egyéb tereprészletekhez viszonyított valóságos helyzetét és irányát hivatottak

ábrázolni. Ezeket a természetbeni helyzetüknek és irányuknak megfelelően kell feltüntetni. Pl. épület, hid, pince, barlang stb.

8. A jeleknél előfordulhat, hogy kirajzolásuk más fontos jelet takar, vagy zavarossá teszi az ábrázolást. Ennek elkerülése érdekében néhány egyezményes jel az É-D-i iránytól elfordítva is ábrázolható. Erre vonatkozóan ezeknél a jeleknél a magyarázó szövegben utalás van. Az elfordíthatóság szélső értéke 45° .
Ha az elfordított jel háromszögelt /pl. gyárkémény/, a háromszög jelét elfordítás nélkül kell ábrázolni.
9. A szelvény szegélyén lévő és a szegélyvonal által elmetezett jeleket a szegélyvonalon túl is ki kell rajzolni, ha a jel egyértelmű olvashatósága azt megkívánja. Ezt a megoldást mindkét csatlakozó szelvényen alkalmazni kell.
- 10.. A topográfiai felmérési térképen /továbbiakban: terepmunka/ a jeleket a jelkulcsban megadott színekkel kell kirajzolni, kivéve a következő eseteket:
 - vízrajzi elemeket sötétzölddel,
 - épületeket /ld. később az épületeknél/,
 - szőlőt, szőlőt gyümölcsfákkal: narancssárgával,
 - fajjellegű ipari növényt, gyümölcsöst, bokros gyümölcsöst, fiatal erdőt, faiskolát, erdőültetvényt zölddel,
 - szálerdőt és a sűrű fás temetőt lilával.

II. MAGYARÁZATOK AZ EGYES JELKULCSI JELEK ALKALMAZÁSÁHOZ

ALAPPONTOK

A geodéziai alappontok képezik a térkép szerkezeti vázát. Ezeket a Jelkulcs különböző jeleivel a Tl. Szabályzat tartalmi igényeit kielégítve kell ábrázolni.

1. A csillagászati alappontok számát és magasságát meg kell írni.
2. A meglévő, megtalált földfeletti jellel rendelkező pontokat ábrázoljuk e jellel. Ha Egységes Országos Vetületi rendszerű /továbbiakban: EOY/ koordinátájuk van, akkor számukat, valamint magasságukat meg kell írni. Az EOY-ben meg nem határozott pontoknak csak a magasságát írjuk meg. Ugyanazon pont nyomaton és a pontleírásban szereplő, esetleg eltérő magasságai közül a pontnak a felujtandó topográfiai térképen szereplő balti magasságát fogadjuk el. Kivételt képez ha a kőre időközben felső követ helyeztek. Ebben az esetben a felső kő magasságát írjuk meg, a pontleírás alapján.

A megírás pontossága 0,1 m.

A megírásokat úgy kell elhelyezni, hogy a sorszám és a magasság a jel két különböző, lehetőleg ellentétes oldalára kerüljön.



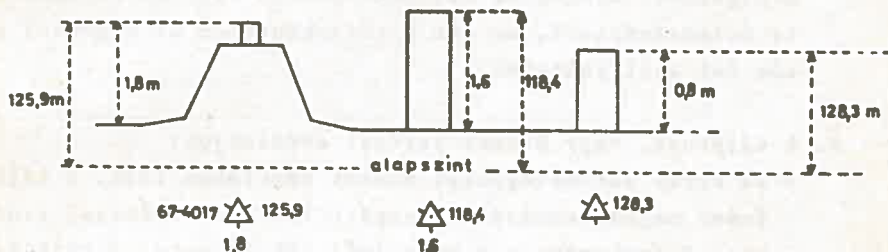
Az alaptérképen ábrázolt magaspontok levezetett pontjai közül csak a legalacsonyabb alátörésű, kővel állandósított pontot kell feltüntetni.

A koordinátával rendelkező tetőjeleket ábrázolni kell. Magasságukat a 4. pont szerint adjuk meg.

Azokat a pontokat, amelyeknek földfeletti jelét a felmérő nem találta meg, a terepmunkán a jel szaggatott változatával kell ábrázolni szám és magassági adat nélkül.



3. A 0,5 m-nél magasabb, szintvonallal ki nem fejezhető mesterséges halmon levő háromszögelési pontokat ábrázoljuk ezzel a jellel. A halom és a kő együttes relatív-magasságát a 46. pontnál leírtak szerint kell megírni. Ugyanilyen elvek alapján ábrázoljuk e jellel a betonlapokkal, vagy kutgyűrűvel biztosított, a talajszinttől 0,5 m-nél jobban kiemelkedő háromszögelési pontokat is. Ha ez a biztosítás mesterséges földhalmon található, változatlan ábrázolás mellett együttes magasságkülönbséget mérünk és írunk meg a 46. pont szerint.



4. Ha valamely tereptárgy háromszögelt, akkor a tereptárgy egyezményes jelét a háromszögelési pont jelével kapcsolva rajzoljuk ki. Ha EOV meghatározású, számát megírjuk. A magasságot - ha ismert - tört alakban írjuk meg. A számlálóba kerül az építmény felső részére vonatkozó abszolút-magasság 0,1 m pontossággal - előtte a vonatkozási hely rövidítésével /pl. gb.k., ké.f./ a nevezőbe pedig a vonatkozási hely és a talaj magasságkülönbsége kerül 1,0 m pontossággal. Ha az építmény falában szintezési alappont van, a relatív magasság helyett ennek tengerszint feletti magasságát írjuk meg 0,01 m pontossággal. A nevezőbe rövidítés tehát nem kerül.

A vonatkozási hely megjelölésére a Jelkulcsban szereplő rövidítéseket kell használni. Példa az összekapcsolásra: ab.a.-ablak alsó széle.

Ha a háromszögelt tereptárgynak nincs tengerszint feletti magassága, akkor csak a talajszint feletti magasságát adjuk meg 1 m pontossággal:

5. A háromszögelési pont fölé épített, állandó jellegű vas-beton mérőtornyokat és a háromszögelt közhasználatu kilátókat ábrázoljuk ezzel a jellel. A pont törzslapjáról átvett toronymagasságot tört alakban írjuk meg, ahol a számlálóban a henger felső széle, /kilátók esetében ami adott/ a nevezőben a felső kő tetejének abszolút magassága szerepel 0,1 m pontossággal. A "Kil." rövidítést minden esetben alkalmazni kell.

A magaspont adatainak feltüntetéséhez hiteles dokumentáció is felhasználható, de ezt a törzskönyvben és a mérési oleátán fel kell tüntetni.

6. A tájékozó, vagy őrpont jelével ábrázoljuk:

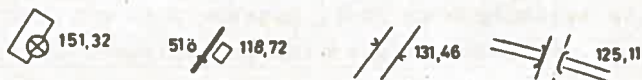
- az egyes háromszögelési pontok közelében lévő, a tájékozó irány meghatározására szolgáló EOY koordinátával rendelkező iránypontokat a messziről jól látható, a tájékozás szempontjából jelentős halmon lévő /  / közigazgatási határjeleket.

Államhatár esetén ezt a jelet nem használjuk.

7. Ezzel a jellel ábrázoljuk:

- az államhatáron lévő minden, nem háromszögelt határpontot, ha van magasságuk szükség szerint ritkítva megírjuk.
- a leminősített V. rendű pontokat;
- A halmon lévő sokszögpontokat a 7. és 3. jel kombinációjával kell ábrázolni.

8. Csak az országos szintezési hálózat főalappontjait /Nadap I, Nadap II, Czáki gesztenyés, Diszel, Kemence, Mária-remete, Mórág, Sátoraljaujhely-Baksi-part, Szarvaskő/ ábrázoljuk ezzel a jellel. Magasságukat 0,01 m pontossággal kell megírni.
9. Ezzel a jellel ábrázoljuk az országos felsőrendű szintezési hálózat alappontjait. Magasságukat 0,01 m pontossággal írjuk meg. A jelet az alaprajzban ábrázolt terüptárgyak jeléhez rajztérköz nélkül kapcsoljuk. Ha ennek kis mérete miatt az összekapcsolás zavarja az olvashatóságot, a szintezési alappont jelét nem rajzoljuk ki, csak a 0,01 m pontosságú magasságimégirással jelezzük. Meghatározott alakú egyezményes jellel a szintezési alappont jele sohasem kapcsolható, ez esetben is a 0,01 m pontosságú magasságimégirás jelzi a szintezési alappontot.



A IV.rendű /vagy városi/ szintezési alappontokat is ezzel a jellel ábrázoljuk, a szükséges mennyiségben /5-15 magassági pont/km²/. Magasságukat azonban csak 0,1 m élességgel adjuk meg. A domborzat ábrázolásánál a csap-föld magasságot figyelembe kell venni, de megírni nem kell.

Az 1 m-nél nagyobb relatív magasságu IV.rendű pontokat lehetőleg nem kell feltüntetni.

10. A pontok helyszinrajzai a Földmérési Intézet Adat- és Térképtári Osztályán szerezhethők be. Feltüntetésük a megóvásuk érdekében szükséges.

ÉPÜLETEK, ÉPITMÉNYEK

Az állandó jellegű épületeket és építményeket méretüktől függően alaprajz szerint, vagy meghatározott alaku és méretű egyezményes jellel helyükön kell ábrázolni. /A TL Szabályzat szerint/. Településen kívül, közvetlenül az utak mellett lévő épületeket az ut vonalától 0,2 mm rajztérközre rajzoljuk. Ha az ut mellett legalább 100 m hosszúságban az épületeket körülvevő udvarok, kertek összeérnek, az utat /műutat is/ utcának rajzoljuk.

Az utcákat mérethelyesen, 0,1 mm-es vonallal határolva ábrázoljuk. A 6 m-nél keskenyebbeket 0,6 mm szélességben kell kirajzolni. A városok 25 m-nél szélesebb és 300 m-nél hosszabb utcáinak nevét meg kell írni. Terek nevét csak akkor, ha a megírás fontos részleteket nem takar.

Az utca szegélyvonalán lévő épületeket ott, a beljebb lévőket rajztérközre, vagy a valóságos helyükön kell feltüntetni. Bevágásokat csak a 10 m-nél szélesebb utcákban ábrázolunk akkor, ha magasságuk az 1m-t, hosszuk a 40 m-t eléri, vagy meghaladja. Az épületeket a valóságos helyükön ábrázoljuk.



A zsákutca végét 0,1 mm vonallal le kell zárni. Az épületek ki-be ugrásai közül a 3 m-t elérő, vagy azt meghaladó falsikváltozásokat kell feltüntetni. Ha a falsikváltozás jellegzetes és tájékoztató, akkor méreten felül is ábrázoljuk. Az egy-máshoz 2 m-nél közelebb épült épületeket összerajzoljuk, és közéjük választóvonalat teszünk.

Ugyancsak választóvonalal kell az egybeépült, de különböző szintmagasságu épületek közé is. A teljesen körülépített területrészeket /belső udvarokat/ csak akkor ábrázoljuk, ha területük a térképen mérve 1 mm^2 -nél nagyobb. Az épülő félben lévő épületeket /alap kész/ épületnek ábrázoljuk. Településen belül lévő fás területek /széles utcák, terek, stb./ faállományát, valamint a városi és falusi települések tömbjein belüli fákat jellegzetesen, az egyedülálló, nem tájékoztató fa jelével /221. jel/ ábrázoljuk. Az egyéb növényzetet /veteményes kert, park, gyümölcsös, stb./ a megfelelő egyezményes jellel fejezzük ki.

Lakóterületek, fás üdülőkörzetek, nyaralóterületek többségében fűvel és disznóvénnyel fedett területeit zöld színezéssel ábrázoljuk, fakarikák nélkül. A villaszerű település halványzöld felülnyomást kap, fakarikákat nem kell berajzolni! Üdülő- és nyaralókörzetek épületeit, ha sűrűn helyezkednek el, és méretük a legkisebb rajzi nagyságot nem haladja meg, úgy kell ábrázolni, hogy a terület jellegét visszaadja. Az épületeket, építményeket az utca felől látható emeletszintek száma, a nem emeletes tagozódásukat magasságuk szerint különböző színelülnyomással látjuk el. A magasságot a tetőgerincéig mérjük.

12.Ezzel a jellel ábrázoljuk a földszintes, félemeletes, egyemeletes épületeket, valamint 12 m magasságig a nem emeletes tagozódású épületeket, építményeket. Színük a terepmunkán citromsárga.

13.Ezzel a jellel ábrázoljuk a két, három és négyemeletes épületeket, valamint 12-25 m magasságu, nem emeletes tagozódású épületeket, építményeket. Színük a terepmunkán piros.

14.Ezzel a jellel ábrázoljuk az öt-, hat- és hétemeletes épületeket, valamint a 25-35 m magasságu, nem emeletes tagozódású épületeket, építményeket. Színük a terepmunkán kék, benne középen fekete tus pont.

romos belterületét pontokkal töltjük ki. A méretarányban ki nem fejezhető, jól tájékoztató történelmi romokat 1,0x1,5 mm² területű szaggatott vonalú téglalappal és benne 3 ponttal kell ábrázolni. A történelmi romok nevét megírjuk.

18. A toronyszerű kiemelkedő építmény jelével ábrázoljuk a kiemelkedő, állandó jellegű, jelentős magasságu toronyszerű építményeket /pl. kilátótorony, tűzfigyelőtorony, stb/. A jelentősebb toronyszerű építmények rendeltetését rövidítve megírjuk.

Az egyszerű toronyszerű építmény jelével ábrázoljuk a nem jelentős, környezetükből kevésbé kiemelkedő építményeket. /Figyelő-, fényvetítő-torony, vadászles stb./ Az élő fára erősített vadászlesek nem ábrázoljuk.

A háromszögelési pontok fölé emelt állványos gulákat magasságtól és jelentőségüktől függően a 4. és 18. jel kapcsolásával ábrázoljuk. /A szétszedhető Illés-féle gulát nem kell ábrázolni/.

Magasságukat 10 m felett 1 m pontosságu relatív adattal kell megadni. A jel szükség esetén elfordítható.

A modern gabonasilókat, nagy alapterületű ipari hűtőtoronyokat alaprajzban, a magasságuknak megfelelő színtelítőséggel és rövidítéssel ábrázoljuk.

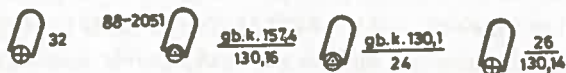
tűz  21



hűt. 

19. Az alaprajzban ábrázolt épületen lévő tornyok közül csak azokat tüntetjük fel, amelyek a környező épületek közül kiemelkednek. Magasságukat 1 m pontosságu relatív adattal adjuk meg. A jel szükség esetén elfordítható.

20. A toronnyal rendelkező templomok alaprajzi ábrázolásának feltétele, hogy szélességük a 16 m-t meghaladja. A torony helyét jelző nullkörbe keresztet, vagy - ha háromszögelt - a 4.sz. jelet kell berajzolni. /A háromszögelési jel nem fordítható el!/
Az épület - a jel kivételével - magasságának megfelelő szinfelülnyomást kap.



Tisztázati rajz készítésénél a felsőrendű magaspontok adatait a következőképpen írjuk meg:

- ha az építmény falában szintezési alappont van, akkor a számlálóban 1 m pontosságu relativ adat, a nevezőben az alappont abszolút magassága, 0,01 m pontossággal;
- ha nincs benne szintezési alappont, csak relativ adatot adunk meg, 1 m pontossággal.

A 16 m-nél keskenyebb templomokat egyezményes jellel kell kirajzolni. Ez a jel nem fordítható el! A tornyok, kápolák magasságát a 4. pontban leírtak szerint kell megadni. A torony nélküli templomokat, imaházakat - ha az egész épület e célra szolgál - megírással középületként, vagy vegyes rendeltetés esetén épületként ábrázoljuk.

21. Az alaprajzban kifejezhető templom és kápolna között ábrázolásban nem teszünk különbséget. Ha a kápolna tornya háromszögelt, a torony helyét jelölő körbe, vagy a kápolna jelkulcsi jelébe a 4.sz. jelet kell berajzolni. A kápolna magasságát a templomokhoz hasonlóan írjuk meg, ha 10 m-nél magasabb.

23.-24. A be nem kerített temetőket 0,1 mm-es vonallal kell elhatárolni. A fák nélküli vagy egy-két fával beültetett temetőket szinfelülnyomás nélkül a nem tájékoztató egyes fák /221. jel/ jelének jellegzetes elhelyezésével ábrázoljuk. A fákkal sűrűn beültetett temető a terepmunkán lila szinfelülnyomást kap. A temető céljára fenntartott, de még mezőgazdasági művelés alatt álló területet is temetőnek kell ábrázolni. Temetőben az utakat a llo. ponban leírtak szerint rajzoljuk ki.

25. Csak a temetőkön kívüli tömegsirt, egyedülálló sirt és kriptát ábrázolunk. A történelmi nevezetességű vagy a környéken ismert kripták nevét megírjuk.

26. Parkokban, sétányok mentén - ha több szobor, emlékmű van - csak a jelentősebbeket és jól tájékoztatókat tüntetjük fel rövidítés nélkül. A történelmi nevezetességű szobrokat, emlékműveket rövidítéssel, méretnöveléssel /1/3-dal/ vagy nevük kiírásával kiemeljük.

A történelmi és kulturális értékű kőoszlopokat - lakott területen kívül - szintén ezzel a jellel ábrázoljuk, és "Kop." rövidítéssel megírjuk.

27. Ezzel a jellel ábrázoljuk beépített területen a temetőkön kívül a kereszteket, vallásos képoszlopokat, élő fán /erdőben/ elhelyezett, tájékozódásra alkalmas képeket, haranglábakat. A haranglábakat mindig rövidítéssel látjuk el.

A kálváriákat sétautként ábrázoljuk "Kálvária" megírással. Az út végén lévő három kereszt közül csak egyet, a középsőt tüntetjük fel.

28. Az árkád alatti bejáró a közforgalom elől általában elzárt, de legalább egyirányu gépkocsiforgalom céljára elvben alkalmas átjáró, amely szükség esetén közlekedési vonalként számításba jöhet /Gépkocsi közlekedésre elvben alkalmas átjáróház/. Méretének megfelelően ábrázoljuk.
29. A legalább egyirányu gépkocsi közlekedés céljára használatos, közforgalmu, utcajellelű átjárókat nyitott bejáróként ábrázoljuk. Méretének megfelelően ábrázoljuk /pl. Madách-téri boltives átjáró/.
30. Az épített, földben lévő, vagy kissé kiemelkedő méretarányban ki nem fejezhető silókat ábrázoljuk ezzel a jellel. A méretarányban kifejezhetőket alakjuknak megfelelően minden esetben rövidítéssel. Az erősen kiemelkedőket épület, vagy toronyszerű építmény jelével kell a 18. pontban leírtak figyelembevételével, megírással együtt feltüntetni. A földbevéjt, gödörszerű silókat gödörként /268. jel/ ábrázoljuk.
31. Csak az állandó alappal rendelkező szárító és tároló építményeket ábrázoljuk, tekintet nélkül építési anyagukra. A jel mellett magyarázó megírást kell alkalmazni. Melegházak közül csak az állandó alappal rendelkezőket ábrázoljuk és magyarázó megírással látjuk el /pl. virág/.
32. Ezzel a jellel a takarmány tárolására használt félig vagy teljesen nyitott pajtákat és a 10 m-nél hosszabb kukoricagórakat, a járművek befogadására szolgáló félig nyitott színeket, valamint a teljesen nyitott, oszlopokon nyugvó un. lábas pajtákat ábrázoljuk. A jel kisebb változatát használjuk az erdei vadak etetésére szolgáló tetős, jászlas fészerek feltüntetésére "Vadetető" megírással. A téglagyárak keskeny téglaszárító színeit jellegzetesen összevonva kell ezzel a jellel kifejezni.
- Beépített területen a 35 m^2 -nél kisebbeket nem ábrázoljuk.

33. A méfetarányban ki nem fejezhető, a dögök elföldelésére szolgáló bekerített területeket, valamint a rendszerint betonból épített dögkutakat ábrázoljuk ezzel a jellel. Az alaprajzban ábrázolhatókat a megfelelő kerítés és növényzet jelével, valamint a "Dögtemető" megírással fejezzük ki.

34. Általában egyedül álló pincét 30 m^2 felett ábrázoljuk. Pincesorok esetén a jel egymást fedő részeit nem rajzoljuk ki. Az épülettel kapcsolt pincék ábrázolásánál a pince és a legkisebb épület jelét kapcsolni kell. A jel méretét a tisztázaton általában $1/3$ -al csökkentjük.



A vált pincesor "Pincék" megírással kell kiemelni. Pincegazdaságoknál a bejárat /bejáratok/ ábrázolását "Pincészet" megírással egészítjük ki. A jelet a pince fekvésének megfelelően kell elfordítani.

35. A jel elsősorban a néhány műszert tartalmazó, kis alapterületű meteorológiai állomások feltüntetésére szolgál. Ha az állomáson épület is van, a jelet - amennyiben ez az olvashatóságot nem zavarja - részben vagy egészen az épületbe rajzoljuk, illetve az állomás területén az épület mellett helyezzük el. Épület esetén a jel el is hagyható, de ekkor "Meteorológia" megírással kell az ábrázolást egyértelművé tenni.

36. Ezzel a jellel ábrázoljuk az erdészlakot, erdészházat és vadászházat.

37. Épületekben vezető, csak gyalogos közlekedésre alkalmas átjárókat ábrázoljuk ezzel a jellel. A két végének helyét pontosan, egyéb részeit csak alakhelyesen, megközelítő helyükön kell feltüntetni. A földalatti-villamos vagy vasut bejáratához nem kapcsolódó gyalogos aluljárókat is ezzel a jellel kell ábrázolni.

IPARTELEPEK, ÉS KÖZMŰVEK

Ábrázolni kell a Tl. Szabályzatban, ill. a Jelkulcsban szereplő ipartelepeket és közműveket alaprajzban vagy egyezményes jelükkel.

Az ipartelepek, üzemek, gyárak ábrázolását ki kell egészíteni a termelésre, szolgáltatásra vonatkozó magyarázó megírással. A magyarázó megírással a termék vagy szolgáltatás anyagát, tárgyát, jellegét kell röviden és jellemzően kifejezni. Ilyenek pl.: Csokoládé, Erőmű, Fémfeldolgozó, Gumi, Házgyár, Hűtőgép, Járműjavító, Konzerv, Nyomda, Orvosi műszer, Ruha, Szerszám, Szerszámgép, Téglá, Telefon, Tej, Textil, Vegyészet, stb. Ha a termék sokfélesége miatt ilyen magyarázó megírás nem adható, vagy a gyár, üzem neve rövid és közismert, a nevét kell megírni /Egyesült Izzó, Ganz-Mávg, Orion, Videoton stb./. Ipartelep az a terület, amelyen minden épület, építmény alapvetően a termelés, ill. szolgáltatás céljaira készült. Egyetlen épületet akkor tekintünk gyárnak, üzemnek, ha annak minden részét az esetleges szolgálati lakás kivételével a tevékenység céljára használnak, és területe udvarral együtt nagyobb mint 300 m^2 , vagy környezetéhez, vagy jelentőségéhez viszonyítva szükségesnek látszik ábrázolása.

38. A háromszögelt kéményeket a 4.sz. jelnél megadott módon kell ábrázolni és magasságukat is úgy kell megadni. A nem háromszögelt 10 m-nél magasabb kémény relatív magasságát kell 1 m pontossággal megadni. Előfordul, hogy a gyárkéményeket nem lehet külön-külön ábrázolni. Ez esetben a messziről látható, kiemelkedő kémény jelét teljes egészében, az alacsonyabb kémények jelét pedig helyzeti eltolás nélkül rajztérközzel, a magasabb kémény jeléig rajzoljuk /ld. b/. ábrát/.

a/

$$\begin{array}{r} 47-1053 \quad \text{A} \\ \hline 258,6 \\ 190,2 \end{array}$$



A háromszögelt, vagy kiemelkedő gyárkémények magassági adatait toronykéhez hasonlóan írjuk meg. Helyhiány esetén az adatokat vonatkozási számmal a kereten kívül tüntetjük fel. Csoportosan előforduló kémények esetén csak a legmagasabb kémény magassági adatait kell megadni. Az un. gázfáklyákat "G" rövidítéssel egészítjük ki. A kémény jele szükség esetén elfordítható.

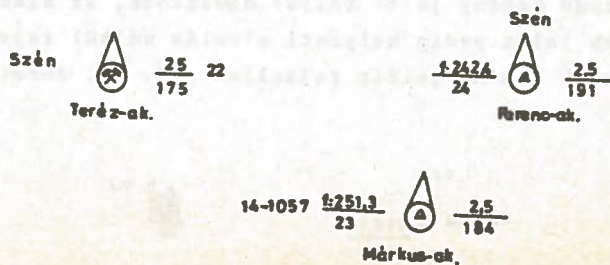
39. Az épületeket alaprajzban, a magasságuknak megfelelő színfelülnyomással ábrázoljuk, a kéményt, kéményeket pedig a 38.sz. jelnél leírtak szerint tüntetjük fel.

40. Csak a jelnél nagyobb /20x15 m/ területű üzemet ábrázolunk. A jelet a legnagyobb épületbe, vagy az épületek közötti térbe kell rajzolni. Jelentéktelen vagy vegyesprofilu kisebb üzemet nem írunk meg. Lakóépület földszintjén lévő üzemeket, műhelyeket nem ábrázolunk üzemnek. A jel nem fordítható el.

41.-42. A működő akna nevét, adatait és a kitermelt anyagot megírjuk. A számlálóba kerül a szélesség 0,5 m, a nevezőbe pedig a mélység 1,0 m pontossággal. A csak szellőzés célját szolgáló aknákat "Lég." megírással látjuk el, adatait nem írjuk meg.

Ha az akna felett torony van, akkor az akna jeléhez a 18. sz. jelet kapcsoljuk és az a adatokat a torony relatív magasságával kiegészítjük.

Ha a torony háromszögelt, a 4. jellel kell kombinálni, és magassági adatokkal ellátni, a 4. pont szerint.



- 43-44. A tárna vízszintes vagy lejtős bányavárat. Bejárata a jel nyitott oldalának közepe. A jelet a tárna fekvésének megfelelően kell elfordítani.
- A működő tárnák nevét és a kitermelt anyagot megírjuk. Ugyancsak megírjuk az aknákhöz hasonlóan a bejárat szélességét 0,5 m, a fővázat hosszát 1,0 m pontossággal.
45. A kutatási célokat szolgáló aknákat, tárnákat ábrázoljuk ezzel a jellel. A jel nem fordítható el. Geometriai középpontja jelöli a bejárat helyét.
46. A meg nem állapodott vagy kisebb meddőhányókat ábrázoljuk e jel valamelyik változatával. A rézsűk /bevágások, töltések/ fogazásos ábrázolásának általános szabályai a következők:
- a 10 m és annál kisebb lejtőalapú rézsűket egyforma hosszú,
 - a 10 m-nél nagyobb lejtőalapú rézsűket váltakozó hosszúságú fogazással kell kifejezni.
- Nagyobb meddőhányóknál a meddőhányó alsó szélét pontsorral kell lehatárolni.

45



Mhó.

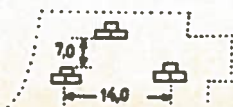


18

A rézsűket csak akkor tüntetjük fel, ha relatív magasságuk a 0,5 m-t meghaladja. Ha a rézsű 1 m vagy ennél magasabb, az ábrázolást megírással is kiegészítjük:

- 1-3 m magasságkülönbséget 0,1 m
- 3-5 m magasságkülönbséget 0,5 m
- 5 m feletti magasságkülönbséget pedig 1 m pontossággal írunk meg.

A megállapodott, növényzettel fedett meddőhányókat fogazás nélkül, főszintvonalakkal kell ábrázolni.



47. A kutató furás célját szolgáló, a terepen meglévő furólyukakat ábrázoljuk ezzel a jellel. Rövidítésüket mindig megírjuk.
48. Ezzel a jellel ábrázoljuk a szivattyu-berendezés segítségével működő olajkutakat és földgázkutakat. A jel mellé rövidítést kell írni.
49. Az alaprajzban ábrázolható tőzegkitermelő helyek határát a tényleges helyzetnek megfelelően pl. bevágással, de legalább pontsorral kell megrajzolni. A már kitermelt területet az 51.sz. jellel ábrázoljuk. A tőzegkitermelő hely színfelülnyomást nem kap.
A kitöltő jeleket az alábbi ábra szerint kell elhelyezni.
/Ábra a 19 oldal alján/
50. A nyílt /külszíni/ fejtési területeket valóságos kiterjedésüknek megfelelően ábrázoljuk. Nagykiterjedésű fejtési területen a már felhagyott egyes lépcsőket, gödröket részletesen megrajzoljuk. A lejtőalap nagyságától függően egyforma hosszú, vagy váltakozó hosszúságú fogazást alkalmazunk, és a relatív magasságot is megírjuk a 46. pont szerint. A kitermelt anyag nevét megírjuk.
51. Ezzel a jellel ábrázoljuk jellegzetes elhelyezéssel
- a felhagyott anyagkitermelő helyeket,
 - a bányabeomlások okozta felszíni egyenetlenségeket,
 - a kitermelt tőzegkitermelő helyeket,
 - hullámterekben a szabálytalan, az áradások következtében változó domborzatot. /Ha az új felmérés szintvonalrajza még jó, azt kell elfogadni!/
A lejtőalap nagyságától függően egyforma, vagy váltakozó hosszúságú fogazást alkalmazunk, és a relatív magasságot is megírjuk a 46. pontban részletezett elvek szerint.
A terület határát pontsorral körül kell zárni.

52. A szélmotorok relatív magasságát méteres pontossággal kell megírni. Beépített területen, üdülő telepeken a jelet nem alkalmazzuk. Nem ábrázoljuk a kisebb, jelentéktelen, házi készítésű szélmotorokat sem. A jel szükség esetén elfordítható.

53. A helyreállított, műemlék jellegű szélmalmokat jelenlegi használatuknak megfelelő megírással el kell látni. /pl. Malom-csárda stb./. A széllapát nélküli, üzemen kívüli szélmalmokat is ezzel a jellel ábrázoljuk. Ha nevük van, megírjuk. A jel szükség esetén elfordítható.

54-55. A helyreállított, műemlékjellegű vizimalmokat, fűrésztelepeket üzemképességüktől függetlenül egyezményes jellel ábrázoljuk. Eredeti rendeltetésüktől eltérő használat esetén magyarázó megírást alkalmazunk /Ld. 53. pont/. Az üzemen kívüli, leszerelt vizimalmokat, fűrésztelepeket az épület nagyságának és magasságának megfelelő épületként ábrázoljuk. Ha nevük van, megírjuk. A villanymeghajtásra átalakított vizimalmokat épületként ábrázoljuk, és mint darálómalmot írjuk meg.

56. Csupán az alaprajzban nem ábrázolható, épített kisebb kemencéket kell ezzel a jellel kifejezni és a természetbeni helyzetének megfelelően ábrázolni.

57. Az üzemanyag- és gáztartályokat átmérőjüknek megfelelően ábrázoljuk. Több, egymáshoz közel lévő tartály esetén a jel 1/3-dal csökkenthető, esetleg a jelek egymást részben fedhetik.



A ritkán előforduló, nem kör keresztmetszetű üzemanyag-tartályokat alaprajzban megrajzoljuk, és ebbe 2,0 mm átmérőjű jelet illesztünk. Az alaprajzot a jeltől rajztérközre fekete színnel kitöltjük. Ha a jel nem fér el az alaprajzban, csak a jelet alkalmazzuk.

A földalatti, bekerített üzemanyagtartályokat a kerítés jelével és "Üa" rövidítéssel ábrázoljuk, az üzemanyagtartály egyezményes jele nélkül. A bekerített terület szinfelülnyomást nem kaphat.



Üzemek, gazdaságok területén lévő benzinkutakat az üzemanyagtartály jelével kell ábrázolni.

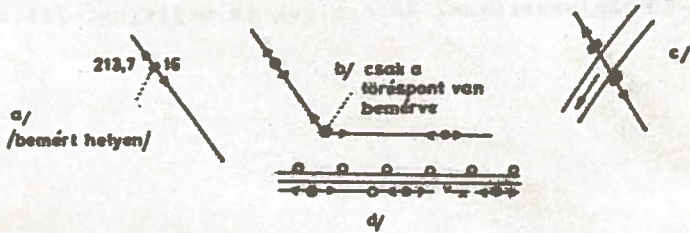
58. A közforgalmu benzinkutakat beépített területen belül és kívül egyaránt ábrázoljuk. Településen kívül az üzemben nem lévő is feltüntetjük. A benzinkutakhoz kapcsolódó autósókat, gépkocsijavitókat /szervizeket/ is ábrázolni kell, magyarázó megírással tüntetjük fel rendeltetésüket. A jel szükség esetén elfordítható.

59-60. A fa-, beton-, fémoszlopokon, vagy kettős ill. támasztott oszlopokon lévő villanyvezetékeket az 59.sz. jellel ábrázoljuk. Bemérni csak a vezeték töréspontjait kell és a törésponton lévő oszlopot vagy tartószerkezetet a megfelelő jellel tüntetjük fel. Itt az oszlop vagy tartószerkezet talppontjának abszolút magassága megírható. A rácsos fém tartószerkezeteket a 60.sz. jellel ábrázoljuk, mindig a bemért helyükön. A jelnek azt a változatát kell alkalmazni, amely a szerkezet alakját, elhelyezkedését a legjobban kifejezi. A tartószerkezet talppontjának abszolút magassága megírható, a szerkezet magasságát 1-1,5 km-ként 1 m pontosságu relativ adattal kell megadni. A tartószerkezet fekvésének megfelelően elfordítható és ehhez szimmetrikusan rajzoljuk a nyilakat. A tartószerkezetek talppontjára vonatkozó abszolút magasságot a jel mellé irt adattal fejezzük ki. /Ld. a/. ábrát/.

Villanyvezetékeket településen belül nem ábrázoljuk.

Ha megírjuk a vezetékek törés vagy csatlakozó pontjának abszolút magasságát, akkor az oszlop pontjele adja a bemérés helyét. A pontjel mellett a nyilak is feltüntetendők.

Oszlopokon elhelyezett vezeték töréspontjainál és áthidalásoknál lévő tartószerkezeteket a helyükön egyezményes jelükkel ábrázoljuk. Ha a tartószerkezetek közel esnek egymáshoz /pl. folyó feletti áthidalás esetén/ a nyilakat a c ábra szerint ábrázoljuk.



A nagy- és kisfeszültségű villanyvezetékek között ábrázolásban különbséget nem teszünk.

A műutak /javított talajutak/ mentén lévő villanyvezetéseket csak szakaszonként - fasor, kerítés jelével összekapcsolva - ábrázoljuk. /d/ábra/. Talajutak mentén a vezetékeket összefüggően rajzoljuk.

A 120 kV-nál nagyobb feszültségű vezetékek jele mellett a feszültség értékét is fel kell tüntetni KsRq betűtípussal /Pl. 180 kV., 750 kV., stb./

61. Az alaprajzban nem ábrázolható transzformátor és transzformátor-telepeket a jel egyik, az alaprajzban ábrázolható telepeket, transzformátor-házakat pedig a másik változatával fejezzük ki. Az épület nélküli transzformátor-telepek szinfelülnyomást nem kapnak. A nyíl elfordítható. Az oszlopra szerelt transzformátor-berendezéseket nem ábrázoljuk.

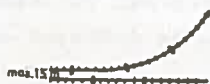
62-65. A vezetékek töréspontjait üres vagy tömör fekete körrel kell kifejezni. Beépített területen, ipartelepen belül a vezetékeket nem ábrázoljuk. Ha a vezetéken váltakozva gáz és olajat vezetnek vagy két vezeték közös árokban ill. egymáshoz 15 m-nél közelebb halad a 62. vagy 63.sz. jelet alkalmazzuk, de minden második kört tömör feketeire rajzolunk.

A több szelvényen áthaladó ilyen vezetésekre ksR6 betű-
típussal rá kell írni: Gáz, Olaj.

A vezetékek tartozékait az átemelő állomás kivételével
nem ábrázoljuk. Ha a vezetéknek neve van, megírjuk /Pl.
barátság II./ Az esetleges benzin vagy egyéb vezetéseket
olajvezetéknek ábrázoljuk és megírjuk. /Pl.: Benzin/.

VASUTAK

A vasutvonal jelét az alépitmény - többvágányu vasutvonal esetén a közös alépitmény - tengelyvonalában kell kirajzolni. Ha kettős alépitményen egyvágányu vasut halad, a vágányt, ill. a sinszáltól távolabb lévő töltés-koronavonalat a tényleges helyén kell ábrázolni. Ha két külön töltésen futó vasutvonal tengelyvonalai 15 m-nél közelebb kerülnek egymáshoz, akkor a belső fogazást elhagyjuk.



A tisztázati rajzon minden fajta vasutat egy vágányunak kell ábrázolni.

Ha két - nem töltésen futó - vasutvonal tengelyvonalai 8 m-nél közelebb kerülnek egymáshoz, a közös alépitmény tengelyvonalában kétvágányu vasutat rajzolunk /ld. az ábrát/. A rajzi váltás helyére a vágányok számát jelentő vonalkát kell rajzolni és a két külön futó vágány jelét ehhez kell rajztérköz nélkül ütköztetni.

Ha a vasut tengelye egy műút széléhez 5 m-nél közelebb kerül, a két jelet összerajzoljuk úgy, hogy általában a vasut tartja meg eredeti helyét, kivéve, ha emiatt az egyébként egyenes ut irányát meg kellene törni.



Különböző szintben, egymás mellett haladó vasut és műút esetében a vasut töltését kifejező egyforma hosszú, legkisebb méretű fogazást kell a műút jelébe berajzolni.



Közös alépitményen haladó különböző vasutvonalaknál a magasabb rendű /villamosított/ vasutvonal jelét kell alkalmazni.

A pályaudvarokat, megállókat, vasutállomásokat általában rövidítéssel kiegészítve ábrázoljuk. Menetrend szerinti teljes nevüket csak akkor írjuk meg, ha azt a térképről egyértelműen nem lehet megállapítani.

A pályaudvarokat, vasutállomásokat, megállóhelyeket, amennyiben magasabbrendű sikrajzi vonal nem határolja, 0,1 mm-es vonallal kell körülzárni.

A vasuti őrházakat, szolgálati helyeket /blokkokat/ sorszámmal és rövidítéssel írjuk meg. Az épületet a vasut jellel egyberajzolni nem szabad.

Felszedett vasutat nem ábrázolunk, de ha a töltése még megtalálható, azt feltüntetjük a töltés jellel.

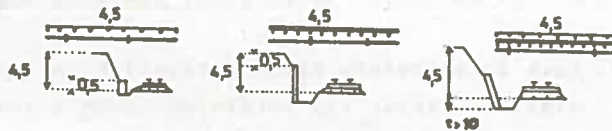
66-67. A normál nyomközű /1,435 m/, nem villamosított vasutvonalakat ábrázoljuk ezzel a jellel tekintet nélkül arra, hogy rajtuk személyszállítás is folyik vagy csak ipari célokat szolgál. A közös alépitményen haladó vágányok számát a jellel merőlegesen rajzolt vonaldarabok száma adja meg.

68. A normál nyomközű, villamosított vasutvonalakat és a HÉV-et ábrázoljuk ezzel a jellel, tekintet nélkül felhasználásuk céljára. A vágányok számát jelöljük.

69-70. Töltéseket, bevágásokat a kavicságy aljáig mért 0,5 m relatív magasság-különbségtől kezdve ábrázoljuk. A relatív adatokat a 46. pontban részletezett elvek szerint írjuk meg, lehetőleg a legnagyobb magasságkülönbség helyén. A lejtőalap nagyságától függően a fogazás egyforma vagy váltakozó hosszúságú. A tisztázati rajzon a relatív adatot nem tüntetjük fel.

71. A támfalakat csak 0,5 m magasságtól ábrázoljuk. Magasságukat 1 m-től megírjuk a 46. pont szerint. Vegyes építésű /támfallal kombinált/ vasuti /közlekedési/ bevágások, ill. töltések ábrázolásánál mindig azt a jelet alkalmazzuk, amelyik nagyobb jelentőségű. Ha a lejtőalap 10 m-nél nagyobb a bevágás jeléhez rajztérközre a támfalat is megrajzoljuk.

A relatív adat a kavicságy nélküli teljes magasságra vonatkozik. A tisztázati rajzon a relatív adatot nem tüntetjük fel.



72. Az alagutak ábrázolásánál a terepmunkán tört alakban fel kell tüntetni az alagut bejárati magasságát 0,1 m, szélességét 1 m, valamint hosszúságát ugyancsak 1 m pontossággal. Rövidítését mindig megírjuk.

$$\text{Agt.} \quad \frac{3,7 - 5}{204} \quad \frac{\text{magasság-szélesség}}{\text{hosszúság}}$$

73. Ezzel a jellel ábrázoljuk a terepmunkán a vasuti teherkocsik ki- és berakásának megkönnyítésére szolgáló, a vasuti kocsik padozatszintjéig felemelt, feljáróval ellátott építményeket, állomáson belül és kívül egyaránt. Rövidítésüket megírjuk. A jel a vasutvonal rajzához illeszthető. Legkisebb mérete 1,0x0,7 mm. Az ennél nagyobbakat mérethelyesen ábrázoljuk. E jelet alkalmazzuk a vasuti táblás megállóhelyek kifejezésére is. A legkisebb méretű jelet kell megrajzolni, és V.t.m. ill. v.t.m. rövidítéssel kiegészíteni. Ha a megállóhely nevét feltüntetjük, akkor v.t.m. rövidítést alkalmazunk, ha a megállóhely nevét nem írjuk meg, akkor V.t.m. rövidítést használunk.

- 74.-75.-76. Egyszintben lévő keresztezésnél a megfelelő jelek rajzai keresztezik egymást. Különböző szintű keresztezés esetén a mélyebben haladó sikrajzi elem jelét egészen a hidig megrajzoljuk, a fölötté áthaladóét a hid jele előtt megszakítjuk.



Töltésen vezető vasutvonalon áthaladó talajut feljáróját - ha az 10 m-nél rövidebb - nem ábrázoljuk. Az ennél hosszabbakat a 113.sz. jellel fejezzük ki. A kereszteződésnél egyik jelet sem kell megszakítani.

77. Csak az állomáson kívül ábrázoljuk, a vasut megfelelő oldalán. Karját úgy fordítjuk, hogy a vasut jeléből minél kevesebbet takarjon. Állomások, pályaudvarok bejáratánál, egymás közelében lévő kettőnél több fényjelző /szemafor/ esetén a vasut jel tengelyében egy jelet kell kirajzolni. A jel szárának vastagsága 6,3 mm.
78. Csak állomáson kívül ábrázoljuk, ha fontos sikrajzi elemek feltüntetését nem zavarja. Töltésen haladó vasutnál a jelet 1/3-dal megnöveljük, és mellette mindkét oldalon egy-egy fogat kihagyunk. Számát meg kell írni.
79. Vasutállomáson a vágányhálózatot a terepmunkán ha az több, mint az átmenő vágányok száma, 0,2 mm-es vonallal kell kirajzolni. A szélső vágányokat mindig a helyükre rajzoljuk, és közéjük annyi vonalat helyezünk el, hogy azok - a rajztérköz betartásával - a tényleges területet lefedjék, és a lehető legjobban visszaadják a vágányhálózat képét. Azokon a megállóhelyeken, ahol az épület két vágány között van, a megállóhely területén belül a vágányokat szintén 0,2 mm-es vonallal kell ábrázolni, a valódi helyzetnek megfelelően.



- A legközelebbi elágazás /végállomás/ nevét és a kerettől mért távolságát a keretben meg kell írni. Akkor is, ha a szelvénykeret állomás területét vágja ketté. Üzemek, gazdaságok, ipartelepek, stb. belső területének vágányhálózatát nem ábrázoljuk.
80. Mind állomáson kívül, mind pedig belül ábrázoljuk. Az un. gurítókat a töltés jelével kombináljuk.
81. A fordítókorongot átmérőjének megfelelő nagyságban kell feltüntetni.
82. A mozdonyszint mérethelyesen kell ábrázolni. A bevezető vágányhálózatot a 79.sz. jelnél leírtak szerint kell megrajzolni. Az épületet magasságának megfelelően színezzük.
83. A felüljárót a valóságos helyzetnek megfelelően kell rajzolni. A jel szaggatott vonalú változatát alkalmazzuk a gyalogos aluljáró esetén, de a jelen felül haladó közut és vasut jelét folyamatosan kirajzoljuk. Földalatti szakaszát megfelelő adatgyűjtés vagy helyszínelés alapján a helyén kell ábrázolni.
84. A jelzőhidat az állomáson belül és kívül egyaránt feltüntetjük.
- 85-86. A keskeny nyomközű erdei és gazdasági vasutakat ábrázoljuk e jelek valamelyikével. Amennyiben a vasut a hivatalos menetrendben szerepel, a keretben meg kell írni /kifutó megírás/. Ipartelepen belül nem ábrázoljuk. Az ideiglenes jellegű, alépitmény nélküli keskenynyomközű vasutakat nem ábrázoljuk.

87. A függővasut erős tartószerkezetre rögzített drótkötélen vagy sinen futó anyag- és személyszállító berendezés. A személyszállításra szolgálók nevét megírjuk /pl. Libegő/. Ezzel a jellel tüntetjük fel az ipartelepek határán kívüli nyitott, vagy fedett, állandó jellegű szállítószalagokat is. A függővasut közlekedési vonal fölötti, áthidalás-szerű biztonsági berendezését a pálya jelének megszakítása nélkül a hid jelével ábrázoljuk, építési anyagának és hosszának megfelelően. Az áthidalás ut feletti magasságát dm élességgel megírjuk.

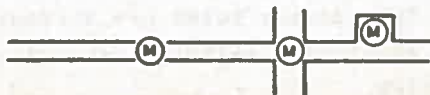


88. Nyomközétől függetlenül ezekkel a jelekkel ábrázoljuk a közúti villamost, amelynek felsővezetéke van. Ha csak vágány van, a vasut jelét alkalmazzuk.

Az utca két oldalán haladó villamosvágányokat az utca közepén, mint kétvágányú villamost ábrázoljuk.

90. A földalatti vasut és villamos földalatti szakaszát megfelelő adatgyűjtés alapján a helyén, földfeletti szakaszát a 88.sz. jellel ábrázoljuk.

91-92. Ha a földalatti vasut egy megállóhelyéhez több földszini bejárat van, /pl. Blaha Lujza tér, Népköztársaság utja, stb./ a jelet az utkeresztelésbe, ill. az ut közepére kell elhelyezni. Ha viszont az állomás az épületben van, akkor a jelet a bejárat helyére kell rajzolni. A metróval kapcsolatos gyalogos aluljárókat nem tüntetjük fel.



MŰUTAK, ÉS TALAJUTAK

A T.1. Szabályzatban és a Jelkulcsban szereplő utakat, valamint tartozékaikat, műtárgyaikat kell térképezni.

Beépített területen belül a korszerű műutakat, műutakat és javított talajutakat csak akkor ábrázoljuk, ha az utca szélessége meghaladja a háromszoros műut szélességet, egyéb esetben helyettük utcát rajzolunk és a közlekedési vonal szélességének megfelelően szinfelülnyomást alkalmazunk. Ugyancsak szinezzük azokat a kiépített utcákat, amelyek hajó- vagy vasutállomáshoz vezetnek

Majorok, gazdaságok, ipartelepek területén az áthaladó utakat tüntetjük fel, az oda vezetőket pedig a telep határáig ábrázoljuk és kategóriájuknak megfelelően szinezzük. Ha ezen belül az ut töltésen, vagy bevágásban halad, az utcáknál leirtak szerint kell eljárni.

A közforgalom elől elzárt /erdészeti, bányászati, stb./ épített utakat a térképen piros színű "Közforgalom elől lezárva" megírással látjuk el. Műutak és javított talajutak mentén csak azokat a 100 m-nél hosszabb szárazárkokat ábrázoljuk, amelyek mélysége az 1,5 m-t vagy szélessége a 3,0 m-t meghaladja. Talajutak mellett pedig csak azokat a 100 m-nél hosszabb szárazárkokat ábrázoljuk, amelyek mélysége az 1,0 m-t, vagy szélessége a 2,0 m-t eléri, ill. meghaladja. A műutak mentén lévő legalább 10 m széles anyagárkokat, ha hosszuk méretarányban kifejezhető, a rézsű lejtalapjának megfelelő fogazással ábrázoljuk, és relatív adatukat megírjuk.

Közvetlen egymás mellett haladó vasut és műut ábrázolásánál a vasut megtartja eredeti helyét, a műut jelének egyik vonalát a vasut jelével egyberajzoljuk.

Ha a vasut és műut között csatorna húzódik, akkor a vasut, majd a csatorna tartja meg eredeti helyét és a műutat toljuk el.



Kivételes esetben, ha a fenti elv betartása a műút ábrázolásában aránytalanul nagy eltolódást jelentene, megengedhető a 3 m-nél szélesebb csatorna 0,1 mm-es konturvonalainak elhagyása és a vasút és műút jele közötti hézag színezése.



Ha két műút halad egymás mellett, a magasabb rendűt kell a helyén ábrázolni.

Ha hosszú egyenes szakaszú műúthoz /autópálya, korszerű műút/ vasutvonal csatlakozik - a terep hű ábrázolása céljából - a legközelebbi irányváltóig a műút megtartja eredeti helyét és a vasutat a műút mellé rajzoljuk.



93. Az autópályának két külön közlekedési pályatestje van, amelyek mindegyike legalább 7 m széles. Adatait a KM adatai alapján kell megírni.

94. Autóút, korszerű műút a 7 m vagy ennél szélesebb beton, vagy aszfalt burkolatu út.

95. A műút kő alapozású, zuzottkő /makadám/, vagy korszerűbb burkolatu út.

96. A javított talajut közlekedésre alkalmas felületét apró kavics vagy zuzott kő, homok és föld keverékével burkolják. Alépitménye nincs. Gépkocsi-közlekedésre az év minden szakában alkalmas. Csak azokat a majorokba, gazdaságokba, erdészeti telepekre, stb. vezető utakat ábrázoljuk ezzel a jellel, melyeknek teljes hosszát javították!

Kereten kívüli /kifutó/ megírást csak akkor alkalmazunk, ha településeket, majorokat köt össze.

Szine a terepmunkán citromsárga.

97. Épülő műutnak minősül az olyan utszakasz, amelyen a kő alapozás már elkészült. A meglévő földműveket /töltéseket, bevágásokat/, valamint a már elhelyezett kész műtárgyakat /átereszeket, hidakat/ helyükön, a valóságnak megfelelően kell ábrázolni. Ha az utszakaszon még csak földmunka folyik, de pl. a hid már kész, azt ábrázolni kell. Ezzel a jellel ábrázoljuk az autópályák építés alatt álló részét is. Teljes szélességben elkészült autópálya:



Félszélességben elkészült, félszélességben épülő autópálya:



98. Az autópályák, műutak és javított talajutak ábrázolását a terepmunkán megírásokkal is ki kell egészíteni. Meg kell írni:
- a/ a burkolat szélességét, valamint az ut koronaszélességét m-es pontossággal.
- Javított talajutnál, ha a burkolat szélessége megegyezik az ut teljes szélességével, csak egy megírást alkalmazunk.
- /Pl. 6 K/

b/ a pályatest burkoló anyagát, amely lehet:

B= beton

A= aszfalt, - géppel /finischer/ terített, hengerelt "fekete" burkolat.

MBi = makadám-bitumen, - olajjal, bitumennel lelocsolt makadám-ut, melyet apró zuzalékkal hintenek meg, és ezt rendszerint csak a forgalom tömöríti, hengerli. Nagy melegben megolvad, "ragad".

M = makadám, zuzott kő és vizes homok hengerelt keveréke.

Ke = keramit,

K = kavics,

Kő = kockakő,

Mu = murva,

Sa = salak.

C/ az autópályák, autóutak, korszerű műutak, műutak hivatalos a KM által nyilvántartott számát.

57MB 33

70A 52

1-05316 M7

Műutak nemzetközi számát, /ha több van mindegyiket/ fel kell tüntetni, a hazai számmal ellentétes oldalon.

M7
E5 E15

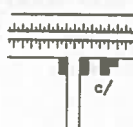
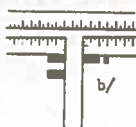
A megírásokat az ut tengelyével párhuzamosan ott kell elhelyezni, ahol a megírt adatok változást fejeznek ki, könnyen olvashatók, valamint a térkép keretvonalai közelében. Az adatokat a KM hivatalos nyilvántartása alapján kell megírni.

99. Csak 500 m-nél hosszabb utburkolat-változást tüntetünk fel.

100. Csak a 10 m-nél hosszabb feljárókat ábrázoljuk. Színfelülnyomást kap.

Falusi jellegű településekben /háromszoros utca szélesség esetén/, ha az áthaladó műutakat saját egyezményes jelükkel kell kirajzolni, az utcákból a műutra való fel- és lejárást az alábbiak szerint ábrázoljuk:

- a/ a település keresztutcájából járművel a műutra fel lehet menni és a település házszora előtt is van közlekedési lehetőség;
- b/ a település házszora előtt nincs közlekedési lehetőség, de a keresztutcából fel lehet menni a műutra;
- c/ a műutra felmenni nem lehet, de a műuttal párhuzamos házszor előtt van közlekedési lehetőség a keresztutca felől.



101. Csak településen kívül ábrázoljuk a km-követ és km-táblát. Ha az ut mindkét oldalán van kilométerkő, km-enként változva az ut egyik, majd a másik oldalán egyet-egyét tüntetünk fel. A növekedés irányának bal oldalára kerülnek a páratlan, jobb oldalára, a páros sorszámuk. Számukat megírjuk. A jel csatornák szélétől, töltéstől távolabb szabadon is ábrázolható. Ha számát nem ismerjük, "km" rövidítést írunk mellé.

102. Ezzel a jellel ábrázoljuk az autópályák, korszerű műutak felett elhelyezett utjelző-táblákat. A műutak mentén és kereszteződésekben elhelyezett utjelző-táblákat nem kell feltüntetni.

103. A jelet az ut tengelyvonalában kell elhelyezni, és az ut szinifelülnyomását meg kell szakítani. A mellette lévő km-táblát nem ábrázoljuk, de a számát megírjuk. A jel nem fordítható el.



104. Az autóbusz megállókat csak beépített területen kívül ábrázoljuk, de itt akkor is, ha a helyét jelző tábla pl. távbeszélő oszlopon van.

Ha az ut két oldalán lévő megállóhelyek olyan közel vannak egymáshoz, hogy a kirajzolt jelek egymást fednék, csak egy jelet kell kirajzolni az ut tengelyébe.

Ha a megállóhelyen nyitott várakozóhely is van, csak ezt tüntetjük fel a 100.sz. jellel. Az autóbusz-megálló jele elfordítható.

105. A nyitott várakozóhely jelét csak a beépített területen kívül ábrázoljuk. Ha közvetlenül az ut mellett van, a műut jeléhez illesztjük.

106. Az 5-10 m széles talajutakat 0,3 mm vastag folyamatos vonallal ábrázoljuk, 10 m-től két, az ut szélességének megfelelő távolságban rajzolt 0,1 mm vastag folyamatos vonalat alkalmazunk. Szélességi adatát megírjuk. Szélesség alatt az útjárható, teljes szélességét értjük a pillanatnyi használattól függetlenül. Az 1 m-en belüli szélesség-ingadozás esetén a kisebb értéket adjuk meg. Ha az egyébként széles ut egy rövid szakasza gépjárművel csak keskeny nyomon járható /pl. állandó jellegű nagyobb göd-

rők, vizmosás, stb. miatt/, ezt a részt a tényleges állapotnak megfelelően kell ábrázolni.

Az állathajtás céljára használt utakat szélességüknek megfelelően, esetleg kerítés jellel együtt ábrázoljuk és "Hajcsárut"-nak megírjuk. A talajut melletti kilométerköveket a 101.sz. jellel, az ottani szabályok betartásával ábrázoljuk.

107.A mezei és erdei ut helyi jelentőségű szállítási célokat szolgál, 5 m-nél keskenyebb. Csak az állandó jellegűeket ábrázoljuk, az ideigleneseket csak kiágazásuknál jelöljük az ut jelének egy tagjával.

Ha az egyébként járható ut egy-egy szakaszát rendszeresen kikerülik, - a kerülő ut a légifényképen és a terep helyszínelésekor ugyanazon az oldalon található - mindkét utat ábrázoljuk. Ha azonban a kikerült szakaszt véglegesen felhagyták, azt jellege alapján ábrázoljuk /pl.: vizmosás/

108.Ösvényt, gyalogutat csak ott ábrázolunk, ahol az uton kívüli mozgás nehéz, vagy lehetetlen és ahol két távoli hely között az összeköttetést jelentősen lerövidíti. A csak gyalogos közlekedésre alkalmas, jelzéssel ellátott turistautakat is ezzel a jellel ábrázoljuk.

109.A járművekkel meredekségük vagy lépcsőzetes emelkedésük miatt nem járható utcákban a jel vonalkázott részét csak az utca járhatatlan vagy lépcsőzetes szakaszán alkalmazzuk. Sikátoroknál, amelyek csekély szélességük miatt alkalmatlanok a járműközlekedésre, a jelet a sikátor teljes hosszában feltüntetjük.

110.Ezzel a jellel ábrázoljuk a parkokban, temetőben és kertekben, nagyüzemi művelésű szőlőkben és gyümölcsösökben lévő utakat:

- ha azok szélessége az 5 m-t meghaladja, mérethelyesen,
- ha 5 m-nél keskenyebbek, de gondozottak, akkor 0,5 mm szélesre rajzoljuk.

111-112-113-114. Az utak 0,5 m-nél magasabb töltéseit és bevágásait ábrázoljuk. 1 m-től a relatív magasságukat is megírjuk.

A lejtőalap nagyságától függően a fogazás egyforma, vagy váltakozó hosszúságú. Az ábrázolásra és megírásra a 46.sz. jelnél leírtak érvényesek.

115. Támfalak ábrázolására és megírására a 71.sz. jelnél leírtak érvényesek.

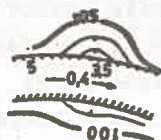
VIZHÁLÓZAT ÉS BERENDEZÉSEI

A vízfolyások ábrázolásakor különbséget teszünk a természetes és a mesterséges vízfolyások között.

Természetes vízfolyásnak tekintjük azokat a folyókat, patakokat, ereket, amelyek az év túlnyomó részében állandóan folyó vizet /élővizet/ szállítanak, medervonaluk általában a domborzati formákat követve a mélyvonalakban halad és természetes eredetükre a nevük is utal, függetlenül attól, hogy medrüket hosszabb-rövidebb szakaszon szabályozták.

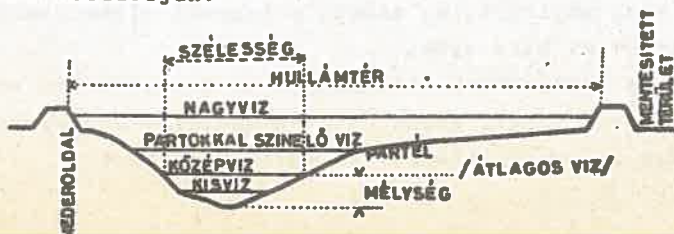
E vízfolyásokat a középvíznek megfelelően kell ábrázolni, a légifénykép az eredeti nyomtatványt és a középvíz abszolút magasságának figyelembevételével.

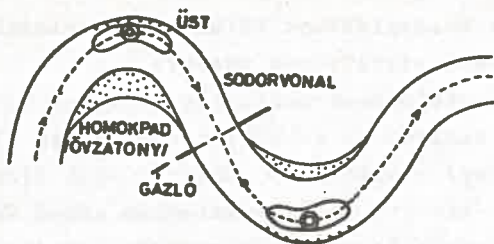
Az ábrázolásnak tükröznie kell a pártviszonyokat. Ezért lankás partok esetében a víz szélét jelző zöld vonalon kívül szintvonalakkal kell a lejtést kifejezni. Meredek, szakadó, vagy szakadékos part esetében pedig a részű lejtőalapjától függő fekete fogazást kell alkalmazni. A részű koronavonalát mindig a tényleges helyén kell megrajzolni! A részűk relatív adatát a terepmunkán úgy kell meghatározni, hogy a lankás partszegélyen haladó szintvonalakkal is összhangban legyenek.



Meg kell írni a terepmunkán a vízfolyás szélességét, valamint a felujtandó térkép alapján a vízmélyiséget. Az ábrázolást ki kell egészíteni a folyásirány és folyássebesség feltüntetésével. Ez utóbbit is a felujtandó térképről kell átvénni.

A természetes vízfolyások és tavak partviszonyait a következők szerint ábrázoljuk:





A lankás partokon mindig végigvezetjük - a víz szegélyvonalán kívül - az alkalmazható legalacsonyabb értékű szintvonalat, mely a közép-/átlagos/ vízszint fölött következik. A 0,5 m-nél magasabb szakadékos vagy vízbeszakadó partokat a megfelelő rézsűjelekkel ábrázoljuk. A természetes vízfolyásokhoz hasonló a felhagyott természetes medrek, levágások, holtmedrek, levágott kanyarok stb. ábrázolása, mert, - bár ezek nem élővizet szállítanak, hanem a víz esetenkénti tárolására, szállítására szolgálnak - felszíni megjelenésük alapján természetes vízfolyások közé sorolják őket.

A mesterséges vízfolyások szélessége, medrük profilja általában a csatorna egész hosszában egyforma. Vonalvezetésük nem vagy csak kevésbé követi a domborzati formákat. E vízfolyásokat a meder-adatok alapján ábrázoljuk. A talaj síkjában mérjük a meder szélességét, és e siktól kell meghatározni a mélységet is, amely adatokat tört alakban írunk meg.

Az adatokat lehetőleg olyan helyeken kell megadni ahol a vízfolyás mellett sem töltés sem bevágás nincs. A partviszonyokat nem ábrázoljuk, de a vízfolyást követő létesítményeket /töltés, stb./ feltüntetjük.

116. A források egyezményes jelét úgy helyezzük el, hogy vonalakja a víz folyása irányába mutasson.

Ha nevük van, megírjuk, ha nincs, a nagyobb vízhozamukat "F" rövidítéssel kiemeljük.

A különleges forrásvizek ábrázolását az összetételre vonatkozó megírással vasas, kénes, stb.-megbízható adatok hiányában "ásványvíz" megjelöléssel ki kell egészíteni.

117. Ezzel a jellel ábrázoljuk a természetes vízfolyásokat

- 3 m-ig egy vonallal /3 m 2 vonal/
- 3-5 m-ig két vonallal 0,5 mm-es térközzel /5 m még 0,5 mm-es térköz/
- 5 m-en felül két vonallal, mérethelyesen.

Ábrázolni kell a partviszonyokat is. Domb és hegyvidéken, a kifejezetten horhosban haladó vizek partján a 259. jelet alkalmazzuk.

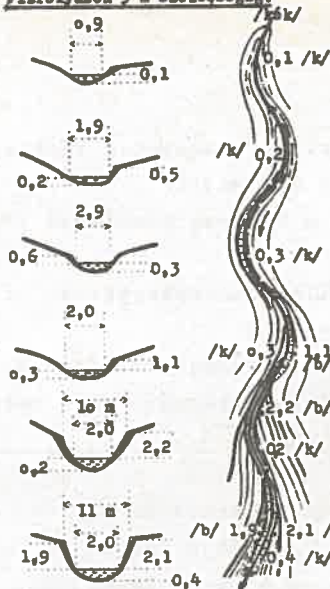
118. Ezzel a jellel ábrázoljuk a csatornákat;

- 3 m-ig egy vonallal, /3 m már 2 vonal/
- 3-5 m-ig két vonallal, 0,5 mm-es térközzel,
- 5 m felett két vonallal, mérethelyesen.

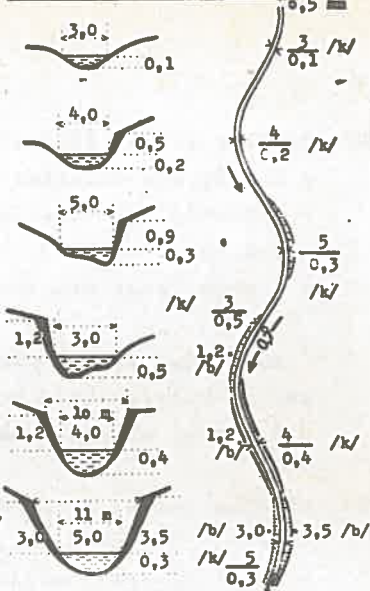
/A jelkulcsban szereplő méretek nem a 10 000-es térképre vonatkoznak/.

119. A 5 m-nél szélesebb vízfolyásokat ábrázoljuk ezzel a jellel a fejezet elején leírt általános szabályok alkalmazásával.

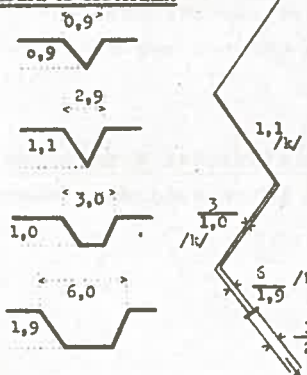
Vízfolyások 3 a szélességig:



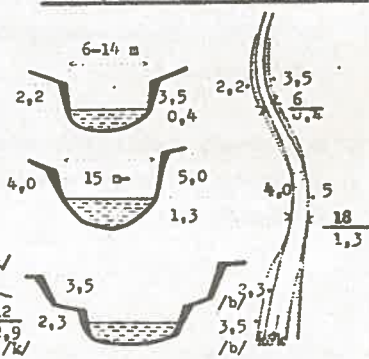
Vízfolyások 3-5 m szélességig:



Árkok és csatornák:



Vízfolyások 6 m szélességen felül:



- 120.-123. A szakadó, szakadékos partok koronavonalait a helyükön kell ábrázolni. A 120-as jel relatív adata helyesen 3,0 a 121-es jelé pedig 2,4.
124. Ezzel a jellel ábrázoljuk a folyók szárazon lévő köves, kavicsos parti sávjait. A jel lankás, nem szakadékos partot jelent! Ezen a területen a szintvonalakot átvezetjük.
- A köves part a 125.sz. jellel kombinálható.

125. Ezt a jelet használjuk:

- a szárazon lévő, 10 m-nél szélesebb homokos partok,
- az állandó jellegű homokos zátonyszigetek ábrázolására. A sziget körül a vízvonalt ki kell rajzolni.

A homokos terület jelen a szintvonalat átvezetjük. A homokos part a 124.sz. jellel kombinálható.

127. Ezzel a jellel ábrázoljuk

a folyók, patakok, csatornák medrének mélyítése alkalmával a parton felhalmozott, nem határozott töltésformájú földhányásokat, ha az átlagos magasságuk a 0,5 m-t meghaladja.

Ha az elmosódott töltés tengelyvonala a meder széléhez 10 m-nél közelebb van, akkor korona vonal nélküli fogazást kell alkalmazni.

128. Az időszakonként vízzel elöntött holtágakat és holtmedreket /morotvákat és haloványokat/ ábrázoljuk ezzel a jellel. A part jellegét a megfelelő egyezményes jelekkel fejezzük ki.

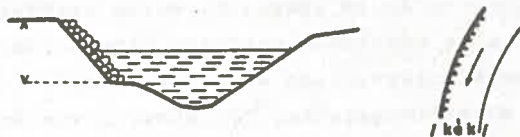
129. Ezzel a jellel ábrázoljuk:

- a mocsaras, lápos, zsombékos stb, területeken lévő vizek határoló vonalait, olyan helyeken, ahol a partvonalat nem lehet pontosan azonosítani a vízszint határozatlansága, vagy változása miatt,
- a völgyzárógátakkal létrehozott víztárolók, halastavak határvonalát.

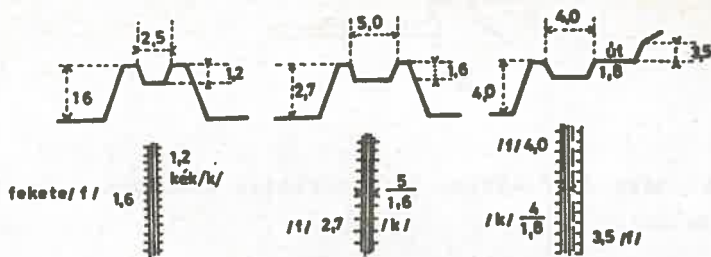
/Jelkulcsból a zárójeles rész: /"időszakos..."törölendő./

130. Ezzel a jellel a tarfolyók és tarpatakok /torrensek/ medrét ábrázoljuk, amelyek hóolvadás vagy záporok idején nagy víztömeget vezetnek le, az év nagy részében azonban teljesen szárazak. A meder oldalát jellegének megfelelően kell ábrázolni.

131. Patakok, csatornák mocsarakon átvezető, általában víz alatt lévő medrét a légifénykép alapján közelítő pontossággal ábrázoljuk.
132. Ezzel a jellel ábrázoljuk az egyengetett és kőszórással, rőzsefonással, stb. megerősített, de nem falazott partokat, állóvizeket, valamint 15 m-nél szélesebb folyókat, csatornákat, ha ez a partvédezet 1,5 m-nél magasabb. Relatív magasságukat megírjuk a terepmunkán. A jel fogait a víz felé fordítva rajzoljuk.
133. Ha az egyengetett és megerősített part rézsűalapja 1 m-nél szélesebb, ezt a jelet alkalmazzuk, de csak állóvizek ill. 15 m-nél szélesebb vízfolyások esetében, ha a partvédezet /támfal/ 1,5 m-nél magasabb. A jel fogait a víz felé fordítva rajzoljuk.
134. A falazott partvédezeteket ábrázoljuk ezzel a jellel, de csak állóvizek, ill. 15 m-nél szélesebb vízfolyások esetében, ha a partvédezet /támfal/ 1,5 m-nél magasabb. Relatív magasságát megírjuk. A jel fogaita víz felé fordítva rajzoljuk.



135. Csak a magasvezetésű csatornákat, /függőpatakokat, malomárkokat stb./ ábrázoljuk ezzel a jellel, általában egyforma hosszúságú fogazással /ld. 206. pont/.

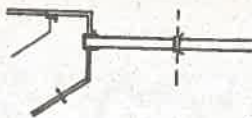


a töltések között vezetett csatornákat a 118. és a 206. jelek kombinációjával fejezzük ki.

136. Azokat a csatornákat, szabályozás alatt álló mederszakaszokat ábrázoljuk ezzel a jellel, ahol már kiásott meder van.
137. Csak azokat az árkokat ábrázoljuk ezzel a jellel, amelyek nem vízlevezetés céljára készültek /határ-, lövész-, harckocsiárok, utmenti anyaggyödr, stb./ és szélességük 1 m-nél, mélységük pedig 0,5 m-nél nagyobb. Műutak és javított talajutak mellett csak akkor tüntetjük fel, ha 3 m-nél szélesebbek, vagy 1,5 m-nél mélyebbek és hosszuk legalább 100 m. Talajut mellett pedig csak akkor ábrázoljuk, ha szélességük a 2 m-t, mélységük az 1 m-t és hosszuk a 100 m-t eléri vagy meghaladja. Színfelülnyomást nem kap.

Szélességi és mélységi adatot a csatornákhöz hasonlóan állapítunk, ill. írunk meg.

138. A 20 m-nél keskenyebb vízvonalakon lévő zsilipek ábrázolására szolgáló jelek közül azt a jelet kell mindenkor alkalmazni, amely a tényleges állapotot a legjobban jellemzi, kifejezi a vízelosztás irányát, valamint a berendezés alakját. A zsiliphez tartozó árkot mindig ábrázolni kell. A jel a hid, ill. az áteresz jelének feléhez kapcsolható. Ugyanugy járunk el a tutajra szerelt szivattyú berendezésekkel is, ha csőcsatlakozásuk a földben télen is megmarad.



Kisméretű, faajtós, jelentéktelen zsilipeket nem ábrázolunk.

139. Csak az állandó vizemelő kereket ábrázoljuk.

140. Az állandó vízzel érintkező vízmércéket tüntetjük fel.

A "jelentő vízmércék" adatait tört alakban írjuk meg: a számlálóban a 0-pont abszolút magasságát cm pontossággal, a nevezőben a középviszint abszolút magasságát dm pontossággal kell megadni. A jel elfordítható.

141. Ezzel a jellel ábrázoljuk a tavak és állóvizek mélységvonalait, ha azok a vízügyi szerveknél rendelkezésre állnak, vagy a felujtandó szelvényen szerepelnek.

142. A tavak mélységi adatát méteres pontossággal kell megírni, a terepmunkán ha a mélységadat hivatalos helyről beszerezhető.

Halastavaknál nem tüntetünk fel mélységi adatot.

143-144. A fejezet elején leírt általános szabályok betartásával a szélességet m pontossággal, a mélységet pedig a 46. pont szerint kell megírni. Az utóbbit, valamint a másodpercre vonatkoztatott, 0,1 m pontosságú folyássebességet a felujtandó térkép alapján kell megadni. Csatornák közül csak a 15 m-nél szélesebb mellett rajzolunk folyásirány jelet, folyássebességet azonban nem adunk meg.

A folyás irányát mutató nyilat a folyóvíz /vagy csatorna/ vonalain belül, ha ott nem lehetséges, akkor a vízfolyás /vagy csatorna/ mellett tüntetjük fel. A vízfolyás irányát mutató nyilat a vízvonal kanyarulatainak megfelelően, hajlítva kell kirajzolni.

A folyásirány nyilait a szelvénykeret közelében és a lapon belül 10-20 cm-ként tüntetjük fel.

145. A vizesés jelével ábrázoljuk azokat a mederben lévő tereplépcsőket, ahol a víz szabadon esik alá /zuhatag/. A relatív magasságkülönbséget m pontossággal kell megírni. Ha a fogazást nem lehet kirajzolni, a jel mellett mindig kell "Ve". rövidítést is alkalmazni.
146. A légifényképen látható kisebb kiterjedésű zugókat ábrázoljuk ezzel a jellel.
147. A víz folyásának szabályozása miatt épített sarkantyukat, vezetőműveket, vizalatti töltéseket, az oldalágak elzárása és eliszapolása céljából épített vizalatti gátakat ábrázoljuk ezzel a jellel.
- 148-149. A felső és alsó vízszint különbségét a 46. pont szerint kell megírni.
150. Nagy kiterjedésű víztározók, valamint a folyók duzzasztógátjaiba épített nagyobb méretű zsilipeket, a hajók közlekedésének biztosítására szolgáló zsiliprendszereket /kamrazsilipeket/ a jel megfelelő változatával kell mérethelyesen kifejezni. A jel ékalaku hegyét mindig a folyás irányával szemben rajzoljuk ki.
151. Ha a duzzasztógát felületén közlekedési vonal vezet, ezt a jelet alkalmazzuk. A fogazás mindig a folyás irányába mutat.
- 152-153. Az alaprajzban nem ábrázolható kis kikötőket, ill. uszályok, vagy más vizijárművek kikötésére, horgonyzására, táblával kijelölt helyeket kell e jelekkel megadni. A 152.sz. jel mérete 3,0 mm. A hajóállomás, kikötő nevét ha a településtől távol van, meg kell írni.

154. Ezzel a jellel ábrázoljuk:

- a hajóközlekedést biztosító, vízben vagy parton elhelyezett fényjelző berendezéseket,
- polgári repülőterek környékén lévő, tájékozódás és irányjelzés céljait szolgáló jelzőberendezéseket.

155. A táblás km-oszlopokat és az állandó jellegű, tájékoztató folyómenti jelzőtáblákat ábrázoljuk ezzel a jellel. A km-oszlopok számát megírjuk. Ha a koordinátáik ismertek, a 4. illetve 7. sz. jellel összekapcsoljuk a 155.sz. jelet és magasságát ha van megírjuk. A jel elfordítható.

156. A mólót 5 m-ig 0,5 mm térközzel, 5 m felett méret- és alakhelyesen kell ábrázolni.

157. Nagyobb állóvizekben a hullámok pusztító hatásának megakadályozására épített vizalatti vagy alig a víz fölé emelkedő hullámtörő gátakat jelöljük ezzel a jellel.

158. Beépített területen kívül, a kutakat ábrázolni kell. A jelentősebb közhasználatu kutak mellett tört alakban megírható a talaj abszolút magassága 0,1 m és a kut vízszintjéig terjedő mélysége 1 m pontossággal. Feltüntetjük a kutak vizének minőségét is /kénes, keserű, stb./ ha ismert. Ha nevük van megírjuk. A használhatatlan kutakat a 268-as jellel ábrázoljuk.

159, 160, 161. Minden esetben ábrázoljuk lakott területen kívül, a 159., 160. jele elfordítható. Ha településben artézi kut van, ezt "Art" rövidítéssel a név alatt tüntetjük fel.

162. A vízművek feltöltéssel emelt kutjait ábrázoljuk ezzel a jellel. A vízmű tartozékát képező szivattyú-berendezéssel kapcsolatos csápos kutak esetében a berendezést magába foglaló épületet ábrázoljuk és ha van száma, azzal együtt írjuk meg. /pl. XI.kut/.

163. A vízvezetéki közkut jelét csak településen kívül alkalmazzuk.
164. A nagyobb közterületeken lévő, jól tájékoztató vagy kulturális jelentőségű szökőkutakat ábrázoljuk abban az esetben, ha más fontosabb elemek ábrázolását nem zavarják. /pl. Zsolnai kut/
A jel nem fordítható el.
165. Víztartály jelével ábrázoljuk a mesterségesen létesített, az ivó- és ipari víz biztosítására szolgáló, rendszerint betonból vagy kőből épült, zárt tartályokat, amelyeket kutakból töltenek fel, s amelyek a vízellátású egyenletességét biztosítják. A jelentős, alaprajzban ábrázolható hasonló célú építményeket kiterjedésüknek megfelelően tüntetjük fel és "V." rövidítéssel látjuk el.
166. Ezzel a jellel ábrázoljuk:
- mesterségesen létesített, sziklába vájt vagy falazott, az esővíz felfogására medencéket /ciszternákat/,
 - a nyitott strandmedencéket, alaprajzuk szerint.
- Ha nevük van megírjuk, ha nincs "C." rövidítést illetve "Strand" megírást kell alkalmazni.
167. A víztorony kő, beton, téglá építésű, toronyszerű építmény. Adatait a 18.sz. jelnél leírtak szerint adjuk meg.
- 168.-169. Csak a beépített területen kívül és csak az állandó jellegű vízvezetékeket ábrázoljuk. A földalattiak közül csak a települések vízellátását biztosító vezetékeket tüntetjük fel.

A földalatti csővezetékekkel ellátott mezőgazdasági területeken "ÖNTÖZÖTT TERÜLET" megírást alkalmazunk SG betűtípussal, a terület kiterjedésének megfelelő betűnagysággal. Településen kívül a távfűtővezetékét a 168. jellel ábrázoljuk és kék /zöld/ színű "gőz" megírással kiegészítjük /dH6/. A meliorációs /talajjavítás/ célokat szolgáló talajcsővezett területeknél "TALAJCSŐVEZETT TERÜLET" megírást alkalmazunk SG típussal. A terület megközelítő határát a 200-as jel kék változatával jelöljük. A kereten kívül az ábrák alatt fel kell tüntetni "Jelkulcsban nem szereplő egyezményes jelek".../kék pontsor/ talajcsővezett terület határa.

Ezeket a területeket a "Magyarország talajcsővezett területeinek katasztere" c. kiadványból, /évenként megjelenő kiadvány, mely községenként tájékoztat. Térképes alapanyag a megyei Növényvédelmi Állomásokon ill. a megyei Tanácsok meliorációs főelőadóinál található! /vagy pedig a terület-hez tartozó gazdaságok üzemi térképéről kell átvenni. Ha egy területen talajcsővezés és öntözés is van, csak a talajcsővezésre vonatkozó megírást kell alkalmazni.

170. A fémből készült, karcsu lábon álló, különböző alaku tartályt hordozó, a vizellátást biztosító építményeket ábrázoljuk ezzel a jellel. Adataikat a 18.sz. jelnél leírtak szerint kell megadni. Ha háromszögelt a 4-es számú jellel kapcsolva ábrázoljuk.

1 1. A hidakra általában vonatkozó szabályok szerint az alul haladó közlekedési vonal jelét a hid jeléhez ütköztetjük. A csatornát kifejező kék /a terepmunkán zöld/vonalat, vonalakat azonban a hid jelén átvezetjük. Mindig a hid jelét használjuk, az átereszt jelét ebben az esetben nem alkalmazuk.

HIDAK, ÁTKELŐHELYEK ÉS GÁZLÓK

A hidakat hosszuknak és építési anyaguknak megfelelő jelekkel ábrázoljuk. Szélességüket és lo m feletthosszukat mérethelyesen rajzoljuk meg. A hidakhoz vezető sikrajzi elem rajzát a hid jele előtt rajztérközre megszakitjuk, a hid alatt haladóét a hid vonalához ütköztetjük. A hid szinfelülnyomást nem kaphat.

172-177. E jelekkel anyaguk és nyílásuk szerint megkülönböztetve a lo m-nél hosszabb hidakat ábrázoljuk. Többnyílású hidak esetében a tartópilléreket mindig a valódi helyükön kell feltüntetni. Az adatokat a 180.sz. jelnél leírtak szerint kell megadni.

178-179. A lo m-nél rövidebb hidakat ábrázoljuk e jelekkel. A terepmunkán a 178-as jelnél "Fa" a 179-es jelnél pedig építési anyaga szerint "Kő", "Fém", "Vasbeton" /Vb./ megírást ill. rövidítést kell alkalmazni.

180. A lo m-nél hosszabb hidak hosszúságát, szélességét méter, teherbírását tonna pontossággal kell tört alakban megírni. Vasuti hidaknál, valamint a Duna és Tisza közuti hidjainál adatokat nem írunk.

181. Beépített területen kívül a jelentéktelen akadályon átvezető, csekély teherbírású, rendszerint fából készült kis hidakat építési anyaguktól függetlenül ezzel a jellel ábrázoljuk. A jelet mindig összekötő szárral kell rajzolni. Műuttal kapcsolatban ezt a jelet nem alkalmazzuk!

182. A 2 m-nél kisebb nyílású hidakat, átereszeket, csőáttereszeket ezzel a jellel kell ábrázolni. Talajutak mellett a sorozatosan előforduló olyan átereszeket, amelyek felett út nem vezet át, nem ábrázoljuk. Ugyancsak nem ábrázoljuk a jelentéktelen, sem vízvonalhoz, sem mélységvonalhoz nem kapcsolódó és nem tájékoztató jellegű átereszeket. A jelet általában az utak, vasutak vonalára, töltések koronavonalára rajzoljuk, de a magas töltés alatt átvezető áteresz kivezető nyílásai helyükön ábrázolandók, a fogazás aljához illesztve.



183. A csak gyalogos átkelésre alkalmas hidakat ábrázoljuk ezzel a jellel.

184-185. A jelek első változatát a keskeny vízfolyásokon lévő kompátkelés ábrázolására használjuk.

A teherbírást tonnákban kell megadni.

186-187. A motoros csónakátkelés jelével ábrázoljuk a kishajóátkelést is.

188. Csak a közhasználatu gázlókat ábrázoljuk.

189. A 3 m-nél keskenyebb, patakokon átvezető gázlót ábrázoljuk ezzel a jellel és "G1." rövidítéssel látjuk el.

HIRKÖZLŐ VONALAK

- 191.-192. A rádió és televízió /adó-, közvetítő-, átjátszó-, stb./ antennája egyezményes jelét mindig az antennatorony bemért helyén ábrázoljuk és rendelkezését rövidítéssel megírjuk. A műsorszórás céljára épített antennák magasságát a tornyokhoz hasonlóan 1 m pontosságu relativ adattal megadjuk. Rádióállomások több oszlopból álló antennahálózatánál csak a főadót ábrázoljuk. Az adó területét kerítésjellel ha nincs 0,1 mm-es vonallal lehatároljuk és rendelkezését megírjuk.
- Az antenna vagy antennahálózat közelében lévő rádióállomás épületén, ha azon antenna nincs, a jelet nem kell feltüntetni.
- Az állandó üzemeltetésre épített URH adó- és közvetítőállomásokat is ezekkel a jelekkel ábrázoljuk, de csak a műsorszórás céljára építettek magasságát írjuk meg.
193. A táviró- és távbeszélő-vezetékeket beépített területen belül, továbbá vasutak és árvízvédelmi töltések mentén nem ábrázoljuk. Utak, vonalas létesítmények mellett haladó vezetékeket szakaszosan tüntetjük fel. Szakaszos ábrázolás esetén feltétlenül jelet kell rajzolni a térkép keretvonalánál, beépített területek szélénél, továbbá ott, ahol a vezeték az ut egyik oldaláról a másikra áttér, vagy az ut vonalától elágazik. A 193.sz. jel a fásor jelével kapcsolható. Ha a táviró-, távbeszélő-vezeték, valamint a villanyvezeték tartóoszlopa közös, akkor csupán a villanyvezeték jelét tüntetjük fel.
194. A föld- és vizalatti táviró- és távbeszélő-vezetéket csak akkor ábrázoljuk, ha az a földfeletti vezeték folytatása legalább 100 m hosszúságban.
- Ha földfeletti vezetéket egy ut alatt vezetnek át, a földfeletti vezeték jelét folyamatosan az ut felett is továbbrajzoljuk.

HATÁROK

195. Az államhatár szabatos ábrázolására nagy sulyt kell helyezni. Az ábrázolás főbb szabályai a következők:

- a/ Valamennyi határjelet koordinátái alapján kell felerkeszteni és háromszögelési pontként vagy sokszög-pontként kell ábrázolni. A 195.sz. jel jelkulcsi ábráján a 3. és 4.sz. koordinátával rendelkező pont helyes mérete 1,5mm. A pontok mellé a határkősorszámot kell írni, ez alá zárójelbe kerül az alappont-sorszám. /Amennyiben a pont az EOY-ben ismert Ld. T.1. Szabályzat 21.1. pontját/. Az esetleges orthogonális vagy poláris koordinátával rendelkező pontokat sokszögpontnak ábrázoljuk. Közöttük kell a határ egyezményes jelét elhelyezni.
- b/ A határvonal és környéke ábrázolása pontosan egyezzen a hivatalos határleírás legfrissebb adataival. Az azonos-ság feleljen meg olyan sikrajzi elemek vonatkozásában is, amelyeket egyébként nem tüntettük volna fel /pl. árok, amelynek nagysága nem éri el az ábrázolás szükségességének határát/. Kivételt képezhet a vízfolyások hatására létrejött partvonal-változás, amelyet a határleírástól eltérően a légifénykép alapján kell ábrázolni.
- c/ Ha a határ vonalas létesítmény /csatorna, műút, stb./, ennek egyezményes jelét kirajzoljuk. Amennyiben a határ e sikrajzi elem tengelyvonala, a határjeleket szakaszosan vagy a jel tengelyében vagy a két oldalán váltakozva helyezük el.
- d/ Ha a határ egyéb helyeken vagy szélesebb folyó sodorvonalában halad, a határjeleket folyamatosan kell kirajzolni. Ilyenkor a folyó tulsó partját is ábrázolni kell, ha a légifényképen látható. Ha azonban a tulsó part már másik szelvény területére esik, új szelvényt szerkeszteni nem kell.

- e/ Nagy vízfelületeken a koordináták alapján felszerkesztett töréspontok összekötésével kell a határt meghuzni.
- f/ A vízfolyások partváltozása következtében nyilvánvalóan elpusztult határpontokat is ábrázoljuk koordinátáikkal rögzített helyükön a megfelelő jellel, de a partvonalat a légifénykép alapján a jelenlegi helyén rajzoljuk meg!
- g/ Az elméleti határvonalat rögzítő párhuzamos /iker/ határpontokat /az idegen területre esőket is/ ugyanazzal a jellel ábrázoljuk.
- h/ Csak a határszakaszok főpontjait írjuk meg. Mindig teljes megírást kell alkalmazni. /A határszakasz száma, vagy betűjele, és a pont sorszáma/. A számokat lehetőleg az idegen ország területén kell elhelyezni. A határkövek magasságát csak akkor írjuk meg, ha a közelben nincs más magasság.

196-197-198. A közigazgatási határok ábrázolásának főbb szabályai:

- a/ Különböző rangú közigazgatási határok egybeesésekor mindig csak a magasabbrendű határt kell ábrázolni.
- b/ A koordinátával nem rendelkező, jól tájékoztató határköveket a 6.sz. jellel ábrázoljuk. Esetleg magasságuk is megírható.
- c/ Ha a közigazgatási határ valamilyen síkrajzi elem /ut, árok, sűrű fasor, stb./ széle, a határjeleket a megfelelő oldalon, ha pedig tengelye, akkor mindkét oldalon váltakozva kell szakaszosan, közvetlenül a folyamatosan kirajzolt síkrajzi vonal jele mellé helyezni. A vonalas elem mellett lévő egyéb, nem összefüggő síkrajzi elemeket /egyres bokrok, fák, ritka fasor/ a határ jelen kívül rajzoljuk.

d/ Ha a közigazgatási határ vonalán a növényzeti elemek/bokor, fa/ egymástól mért távolsága 100 m-nél nagyobb, a határ jelét folyamatosan kell kirajzolni, a növényzeti elemeket pedig mellé rajzoljuk.

e/ A közigazgatási egységek határát rangjuknak megfelelő jellel ábrázoljuk a következőképpen:

196-os jellel a főváros és a megyék,

197-es jellel a városkörnyék, város és nagyközségkörnyék,

198-as jellel a városi jogú nagyközség, nagyközség, község és városi kerület határát.

f/ A közigazgatási határokat a földhivatali nyilvántartás alapján kell ábrázolni.

199-200. A határozott növényzethatár /állandó jellegű növényzet határa/ jelével a terepen jól látható, a fényképen jól azonosítható növényzethatárt ábrázoljuk, ellentétben a határozatlan, változó helyzetű határokkal, amelyek helyét a megkívánt pontossággal nem lehet ábrázolni.

Amennyiben a növényzethatár más, magasabbrendű sikrajzi /közlekedési, vízrajzi vonal, közigazgatási határ, sűrű fasor, élősvévény, villany-, távbeszélő-vezeték stb./ vagy domborzati /tereplépcső koronavonala, horhos, vizmosás, stb./ vonallal esik egybe, a pontsört nem ábrázoljuk. Ugyan- így járunk el, ha a növényzethatár a fent említett sikrajzi vagy domborzati vonalakkal párhuzamosan halad és azoktól mért távolsága 10 m-nél kisebb.

201. Természet- és vadvédelmi területek határát egyaránt ez a jel fejezi ki. Ha azonban a határ kerítés, a kerítés megfelelő jelét kell alkalmazni. Növényzethatár /pontsor/ helyett a két határvonal egybeesésekor e jelet kell folyamatosan megrajzolni. Ha a védett terület határa más sikrajzi vonal, akkor ezt a jelet a sikrajzi vonal mellett szakaszosan kell kirajzolni.

A körülzárt részbe a terület elnevezése /pl. Hortobágyi Nemzeti Park/, ennek hiányában "Természetvédelmi" megírást kell alkalmazni. Ha a terület olyan kicsi, hogy ezen a nevek egyike sem fér el, úgy TVT rövidítést alkalmazunk.

KERITÉSEK

A kerítések közül általában

- településen kívül az 1 m-nél magasabb és 50 m-nél hosszabb, állandó jellegű kerítéseket,
- településen belül pedig csak a 100 m-nél hosszabb, anyaguknál és méretüknél fogva akadályt képező kerítéseket ábrázoljuk az építési anyaguknak megfelelő jellel.

A gyárak, sporttelepek, parkok stb. kerítéseit mindig feltüntetjük. A különböző kerítésfajtákat összevonhatjuk és a legjellemzőbb, legnagyobb hosszúságban előforduló kerítést ábrázoljuk.

Települések szélein is csak a 100 m-nél hosszabb kerítéseket ábrázoljuk. A kerítés vagy más vonalas síkraírt elem hiányában 0,1 mm-es vonalat rajzolunk. Ugyanigy járunk el a sporttelepek határvonalának ábrázolásakor is. Tanyáknál az udvar területét kell kerítéssel vagy 0,1 mm-es vonallal körülvenni. Legelők egyszerű kerítéseit és a "villanypáztörőket" nem ábrázoljuk. Az állandó jellegű karámokat a kerítés anyagának megfelelő egyezményes jellel ábrázoljuk és mindig megírjuk.

A vásártereket körülvevő korlátokat a hozzájuk legközelebb álló kerítés jelével vagy ha jelentéktelenek, 0,1 mm-es vonallal ábrázoljuk.

Vasutak, utak, vizek, rézsűk mellett huzódó kerítéseket, ha azok helyükön nem ábrázolhatók, a felsorolt elemek mellé rajztérközre rajzoljuk. Zárt területek kerítéseinél a kerítésfajtát jelentő vonalkákat vagy egyéb jeleket lehetőleg befelé rajzoljuk.

2o2-2o3. A vegyes építésű kerítéseket, ha a lábazat 1 m-nél magasabb, a 2o2.sz., ha alacsonyabb, a 2o3.sz. jellel ábrázoljuk.

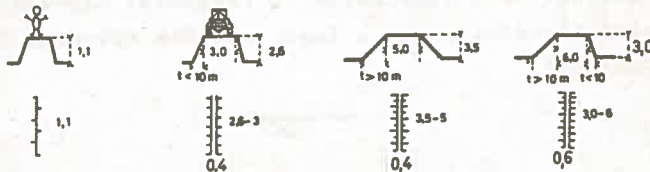
2o4. Szögesdrót, drótháló, deszka, lécs és nád kerítéseket ábrázolunk ezzel a jellel.

2o5. Az élősvévény jelével ábrázoljuk:

- a sűrű, vagy tuskéi miatt az áthatolást akadályozó cserjesorokat,
- sikrajzi vonalak, utak mentén vagy egyéb helyeken az összefüggő bokorsorokat.

2o6. Azokat a földből épített töltéseket ábrázoljuk, amelyek hossza az 5o m-t, magassága a o,5 m-t eléri vagy meghaladja. Az 1 m-nél magasabb töltéseket, gátakat hosszuktól függetlenül ábrázolni kell. Az ábrázolást helyenként a töltés magasságának és korona-szélességének megírásával ki kell egészíteni.

Attól függően, hogy a töltés teteje legfeljebb csak gyalogos közlekedésre alkalmas vagy gépkocsival járható, valamint egy-egy oldalának lejtőalapja 1o m-nél kisebb, ill. nagyobb a jel különböző változatait használjuk.



A két vonallal ábrázolt töltések koronavonalait általában mérethelyesen, de legalább o,4 mm-re rajzoljuk egymástól. A padkás árvédelmi töltéseket a lejtőalap nagyságától függően fogazva alaprajzban ábrázoljuk.

2o2-2o3. A vegyes építésű kerítéseket, ha a lábazat 1 m-nél magasabb, a 2o2.sz., ha alacsonyabb, a 2o3.sz. jellel ábrázoljuk.

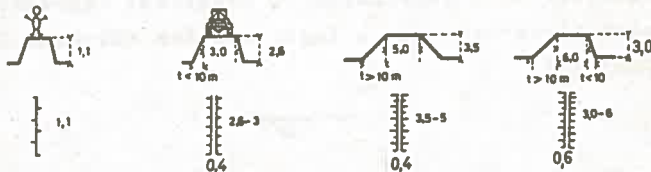
2o4. Szögesdrót, drótháló, deszka, lécs és nád kerítéseket ábrázolunk ezzel a jellel.

2o5. Az élősövény jelével ábrázoljuk:

- a sűrű, vagy tuskéi miatt az áthatolást akadályozó cserjesorokat,
- sikrajzi vonalak, utak mentén vagy egyéb helyeken az összefüggő bokorsorokat.

2o6. Azokat a földből épített töltéseket ábrázoljuk, amelyek hossza az 5o m-t, magassága a o,5 m-t eléri vagy meghaladja. Az 1 m-nél magasabb töltéseket, gátakat hosszuktól függetlenül ábrázolni kell. Az ábrázolást helyenként a töltés magasságának és korona-szélességének megírásával ki kell egészíteni.

Attól függően, hogy a töltés teteje legfeljebb csak gyalogos közlekedésre alkalmas vagy gépkocsival járható, valamint egy-egy oldalának lejtőalapja 1o m-nél kisebb, ill. nagyobb a jel különböző változatait használjuk.

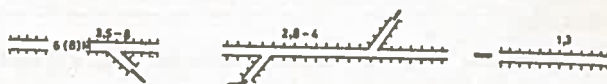


A két vonallal ábrázolt töltések koronavonalait általában mérethelyesen, de legalább o,4 mm-re rajzoljuk egymástól. A padkás árvédelmi töltéseket a lejtőalap nagyságától függően fogazva alaprajzban ábrázoljuk.

A 3 m-nél keskenyebb padkákat nem ábrázoljuk, a kettős padkájú töltéseket, rézsűket, ha a két padka együttesen a 3 m-t meghaladja, összevontan egy padkával ábrázoljuk.



Árvízvédelmi gátakon a műutakat ábrázoljuk /színfelülnyomás, megírás/, a talajutaknak azonban csak a feljáróit tüntetjük fel. Ha a talajut a talajviszonyok miatt /pl. vizenyős területen/ egy rövidebb szakaszon töltésen halad, az ut jelét a töltés koronavonalai között 0,1 mm vastag folyamatos vagy szaggatott vonallal rajzoljuk meg.



Erdőirtás után összehordott, tuskókból képezett töltészerű képződményeket a legegyszerűbb töltésjellel kell kifejezni.



E töltésjel alkalmazásakor a szintvonalat nem kell megszakítani.

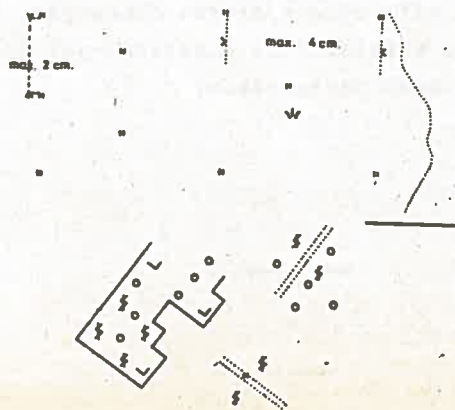
207. A faragatlan kövekből, kötőanyag nélkül összerakott kerítéseket ábrázoljuk ezzel a jellel.

NÖVÉNYZET ÉS TALAJNEMEK

Csak az állandó jellegű növényzetet ábrázoljuk. Az ábrázolható legkisebb növényzetparcella területe a térképen mérve 10 mm^2 . Ennél kisebbet csak akkor tűntetünk fel, ha az kifejezetten jól tájékoztat. Ebben az esetben a területet általában méreten felül ábrázoljuk vagy elhatároló vonal nélkül csupán egy jelet alkalmazunk.

A térképen mérve 1 mm -nél keskenyebb parcellát csak akkor tűntetünk fel, ha környezetétől erősen elütő növényzete van /pl. szőlők között szántó, de gyümölcsfás szőlőben egy csík gyümölcsfa esetén nem /.

Ilyenkor a keskeny parcellába a kitöltőjeleket pontsor nélkül a parcella hossz tengelye mentén sorban olyan sűrűn rajzoljuk, hogy a jelek szélei közötti távolság 5 mm legyen, vagy méreten felül, $1,0 \text{ mm}$ szélesre rajzoljuk, pontsorral. A növényzet kitöltőjeleit, - ha erre hely van - a gyümölcsös, ritka erdő, sűrű bozót kivételével "sakktáblaszerűen" helyezzük el, olyan sűrűségben, hogy a terület növényzete könnyen és egyértelműen megállapítható legyen. Nagykiterjedésű területen sem lehet azonban a jelek között, soron belül 4 , a sorok között pedig 2 cm -nél nagyobb távolság.



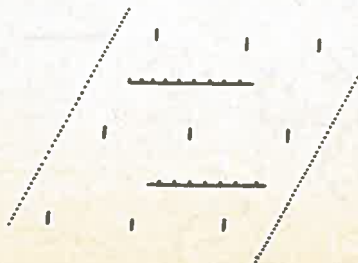
A terep jellegének visszaadása érdekében két, de legfeljebb három növényzeti kitöltőjel kapcsolható /pl. ritka erdő bokrokkal és fűvel/. Ilyenkor a nem szabályos elrendezésű jeleket jellegzetesen kell elhelyezni.



208. Az ideiglenesen parlagon hagyott területeket és az ugarföldet is szántónak ábrázoljuk.

209. A hazánkban előforduló rizsföldeket, amelyeknek kiépített és karbantartott csatorna-rendszerük van, ezzel a jellel ábrázoljuk, még akkor is, ha a felmérés idején pihentetés céljából mást termelnek rajtuk. A kitöltő jeleket ha lehet, ritkítani kell. A csatorna-hálózatot ábrázolni kell. Rizsföldeken szintvonalat nem tüntetünk fel!

210. A komló évelő, kuszónövény. Rendszerint vascsöveken, vagy betonoszlopokon kifeszített drótra futtatják. Ezért a jelet a 204.sz. jellel kombináljuk. A kerítés-jel irányának a drótsorok irányával kell megegyeznie.

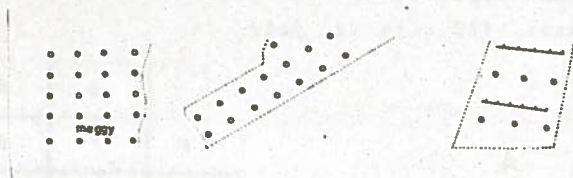


211-212. Az állandó jellegű ipari-növény ültetvényeket ábrázoljuk a jelek valamelyikével. A növény nevét meg kell írni /pl. levendula, fűz/.

213. A fajjellegű gyümölcsösök ábrázolására használjuk ezt a jelet, általában a jelkulcsi méretek betartásával. Kis területen a jel sűrithető, nagy területen ritkitható legfeljebb azonban a felére, ill. a kétszeresére. A 4 cm^2 -nél nagyobb területű, egynemű fák-ból álló gyümölcsösökben megírjuk a gyümölcs nevét.

A szelid-gesztenye, dió vagy eperfákkal beültetett kertet is gyümölcsösnek minősítjük.

Lugasművelés esetében a gyümölcsöst a kerítés jelével kombináljuk. A kerítés jel irányának a drótsorok irányával egyezni kell. A nullkör-sorok iránya Ny-K-i vagy - keskeny, elnyúló parcellák esetén - a parcella hosszabbik oldalával párhuzamos.

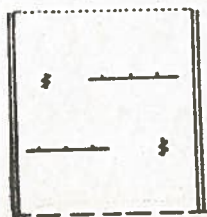
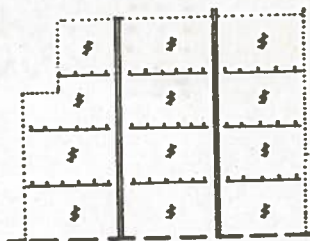
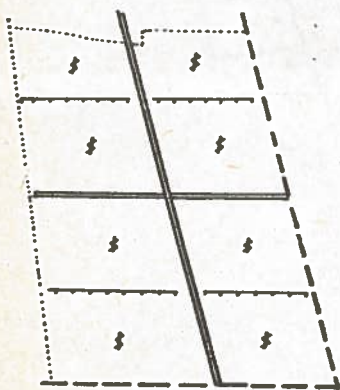


214. Ezzel a jellel ábrázoljuk az évelő bokros-növény ültetvényeket /málna, ribizli, egres, stb./ Lugasművelés esetén a bokros-gyümölcsös a kerítés jelével kombinálható.

215. Veteményes kertnek ábrázoljuk a konyhakerteket, valamint beépített területen belül a szántóföldeket is.
Külterületen csak a melegházzal is ellátott, rendszerint öntözéses talajművelésre berendezett, állandó jelleggel konyhakerti zöldség- és főzelék-féleségek vagy virág termesztésére, ill. nevelésére használt területet ábrázoljuk veteményes kertnek. Virágtermesztés esetén "Virág" kiegészítő megírást alkalmazunk.

216.-217. A szőlő egyezményes jelét növényzethatár nélkül egyetlen jelként vagy keskeny parcellában, sorban elhelyezve is alkalmazhatjuk, ha helyzete vagy jelentősége a kis terület ábrázolását szükségessé teszi.

Kevés, ritkán elszórt gyümölcsfa esetén egyedülálló fát /221.jel/ rajzolunk a helyén. Sok gyümölcsfa esetén a 217. sz. jelet alkalmazzuk. Nagykiterjedésű, nagyüzemi művelésű szőlőkben lévő utakat a 110.sz. jelnél leírtak szerint kell ábrázolni. Lugasszerű, olaszművelésű szőlőkben a drótsorok fekvésének megfelelően elhelyezett kerítésjeleket is kell alkalmazni. /ld. 210.sz. jel/



A kerítések egymástól való távolsága maximum 2 cm, a kerítés és az ut közötti térköz minimum 1 mm lehet.

A nem művelt, felhagyott szőlő a fű jelével kapcsolható. Ebben az esetben a terület a füves terület színelőnyomását kapja.

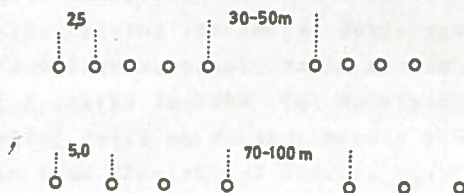
218. A fűvel benőtt cerületeket függetlenül hasznosításuk módjától ezzel a jellel ábrázoljuk. A vizenyős réteket, legelőket a mocsár jelével ábrázoljuk. Adott esetben, ha egyértelműen nem választható szét a vizenyős és füves rét, a nád jelével is össze lehet kapcsolni a 218.sz. jelet. A nagykiterjedésű szérűskerteket is ezzel a jellel kell kifejezni.

219.-220. Az egyedülálló tájékoztató fa jelével ábrázoljuk a különálló, kiemelkedő, a környezetétől elütő, valamint szépsége vagy egyéb természeti tulajdonsága, illetőleg történelmi multja miatt védettnek nyilvánított fákat. Ha nevük van, megírjuk /pl. Rákóczi fája/. A jelet fasorban és erdőben is alkalmazhatjuk az ilyen jellegű fák ábrázolására. Ekkor azonban feltétlenül kell magyarázó megírás /pl. Magfa/ vagy a fa törvének abszolút magassága.

221. Mezőgazdasági és más területen egyedülálló vagy 3-4 fából álló csoportokban előforduló fákat ábrázoljuk e jellel. Szántóban, füves területen álló egyes fákat a tényleges helyükön, míg utak, csatornák mellett a legkisebb rajzi eltolással kell ábrázolni. Mindig a jelleg visszaadására kell törekedni a fák rajzi elhelyezésénél. A jel mellett magassági adat nem szerepelhet.

222.-223. A jelek a szántókon, füves területeken, erdők szélén ha legalább 4 m-rel magasabb az erdő fainál, a közlekedési vonalak, folyók és csatornák stb. mellett lévő fasorok ábrázolására szolgálnak. Amennyiben a fák egymástól mért távolsága 2-3 m-nél nem nagyobb vagy ha a vonalas létesítmény mellett kettős fasor van, és a fasoron gépkocsival nem lehet áthaladni, a fasort a fakarikák sűrítésével fejezzük ki. Ilyenkor a fakarikák középpontjai 2,5 m-re vannak egymástól /sűrű fasor/.

Sűrű fasornál a térképen mért 5 mm-es, ritka fasornál pedig 10 mm-es hézagokat fel kell tüntetni. A jellemző, jól tájékoztató, kisebb hézagokat méreten felül is ábrázoljuk. A kivágott fasorok tönkjéből kinövő sarj-hajtásokat sűrűségüktől függően ritka vagy sűrű fasornak kell ábrázolni.



224. A különálló, kis területű, méretarányban ki nem fejezhető, de a környezetétől a fanem, famagasság vagy egyéb ok miatt elütő tájékoztató facsoportokat ezzel a jellel ábrázoljuk. A jelet erdőben is alkalmazzuk.

225-226. Az erdő faállományát nemük és fajtájuk szerint különböztetjük meg. A fák nemét jellegfa ábrázolásával, fajtáját pedig megírással fejezzük ki. Vegyes erdőnél, ahol a kisebb mennyiségű fanem, ill. fafajta az összállomány mennyiségének 20%-át meghaladja, két fanemet vagy fafajtát kell megadni. A fajtára vonatkozó megírást egymás alá, a fanemet képviselő jeleket pedig egymás mellé kell helyezni. Mindkét esetben a nagyobb mennyiséget jelentő név, ill. jel kerüljön az első helyre.

Szálerdőben a fenti megjelöléseken kívül törst alakban a terepmunkán feltüntetjük a faállomány közepes ^{horizont} magasságának méretét 1 m, a fák mellmagasságban mért vastagságát 0,01 m, valamint a törst után a fák egymástól való átlagos távolságát 1 m pontossággal.

Fiatal erdőben csak a fák átlagos magasságát és fajtáját adjuk meg 1 m-ig 0,1 m, azon felül pedig 1 m pontossággal. Az erdők ábrázolásánál az alábbiak szerint kell eljárni: szálerdőben

- a/ 2 cm^2 -ig csak szinfelülnyomás,
- b/ 4 cm^2 -ig szinfelülnyomás és jellegfa,
- c/ 10 cm^2 -ig szinfelülnyomás, jellegfa és számadatok,
- d/ 10 cm^2 felett szinfelülnyomás, jellegfa és az összes adat szerepel.

Fiatal erdőben

- a/ 2 cm^2 -ig szinfelülnyomás és jellegfa,
- b/ 4 cm^2 -ig szinfelülnyomás, jellegfa és famagasság,
- c/ 4 cm^2 felett szinfelülnyomás, jellegfa, famagasság és fafajta megírás is szerepel.

Erdőkben a különböző nemű, fajtájú vagy magasságu erdők határvonalát jellegétől függően a határozott, vagy a határozatlan növényzethatár jelével ábrázoljuk. Ilyenkor mindkét erdőrészben feltüntetjük az adatokat, kis területek esetében legalább a megváltozottakat. A 2 cm^2 -nél kisebb tájékoztató jellegű, a többi résztől elütő fanemű parcellákat a 224. sz. jel megfelelő változatával ábrázoljuk pontsor nélkül.

227. Szálerdőben a fák átlagos magassága legalább 4 m, a fák koronái szorosan összeérnek vagy a fák törzse közötti távolság a lombkoronák átmérőjének kétszeresét nem haladja meg, ill. a fák lombozata közötti hézag kisebb, mint a lombkorona kiterjedése.
A terepmunkán 1,3 mm-es nullkörökkel és lila színezéssel ábrázoljuk.

228. Ezzel a jellel ábrázoljuk a 4 m-nél alacsonyabb fákkal borított területeket. Ide tartoznak a sarjerdők, erdőültetvények, csemetekertek, faiskolák.
Sarjerdő a sarjból, vagy magról nőtt, nem ültetett erdő. Erdőültetvény a csemetekertben nevelt és szabályszerű sorokban

kiültetett fiatal faállomány. A sarjerdő és erdőültetvény adatait a 226.sz. jelnél leírtak szerint megadjuk.

Csemetekert olyan zárt terület, ahol magról kikélt fákat nevelnek. Faiskola rendszerint zárt terület, csemetekertben nevelt, szabályos távolságra ültetett disz- és gyümölcsfa csemeték összessége.

Ez utóbbi kettőnél a fák adatait nem adjuk meg, de magyarázó megírást alkalmazunk /Csemetekert, Faiskola/.

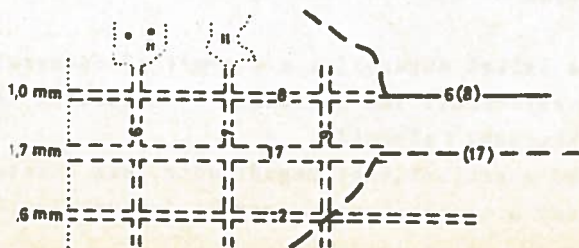
Terepmunkán a fiatal erdőbe nullkört nem teszünk, ha területe kicsi és adat nem fér bele "f" megírást alkalmazunk.

229. Szál- és fiatalerdőben a 2 m, vagy annál szélesebb nyiladékokat ábrázoljuk. A 6 m-nél keskenyebbeket 0,6 mm, a 6-10 m szélességűeket 1 mm szélesre a 10 m-nél szélesebbeket mérethelyesen. A 20 m szélesség felett már nem a nyiladék, hanem a növényzethatár jelét alkalmazzuk, közötté a növényzetet is feltüntetjük.

A nyiladékok szélességét a terepmunkán 1 m pontossággal kell megírni. A szám talpa déli vagy keleti irányba mutatson!

Ha a 20 m-nél keskenyebb nyiladékban állandóan használt, uthálózatba kapcsolódó út vezet, akkor azon a szakaszon az utat ábrázoljuk a megfelelő jellel.

A nyiladék szélességét a terepmunkán zárójelben minden esetben megírjuk, az utét a rá vonatkozó szabályok szerint. Az erdőben végetérő nyiladékok végét le kell zárni.



- 230.-231. A ritka erdőket a fák alatti növényzet jelével kombinálva kell ábrázolni és vagy sárga /füves/, vagy halványzöld /bozotos/ színezést kap a terepmunkán, Szántóföldön, füves területen előforduló kisebb, sűrű facsoportot is ezzel a jellel fejezzük ki. A fiatal erdőben lévő, ún. magfa-csoportok ábrázolására is alkalmazzuk a jelet.
232. A kivágott, leégett, széltördelt erdő egyezményes jelét akkor alkalmazzuk, ha ez az állapot hosszantartónak látszik. A széltördelt erdőt az erdő színével színezzük. Kivágott erdő esetében ha az erdő sarjadzással való ujulása már megkezdődött, halványzöld felülnyomást is adunk. A leégett erdő színelülnyomást nem kap. A nyiladékokat e területen is ábrázolni kell, adatok nélkül.
- 233.-234. A 3-5 sor fából álló keskeny erdősávokat ábrázoljuk ezzel a jellel. Átlagos magasságukat megírjuk. Az ennél szélesebbeket magasságuktól függően erdőként vagy fiatal erdőként ábrázoljuk. Az ilyen erdősávban 50 m szélességig - szálerdőnél is - csak jellegfát és magasságot tüntetünk fel és csak e szélességen felül alkalmazzuk az erdők megírására vonatkozó szabályokat.
235. Csak az egyes jól tájékoztató bokrokat ábrázoljuk ezzel a jellel.
236. A terület jellegét visszaadva ezzel a jellel fejezzük ki a több, egymáshoz viszonylag közelálló bokrot. A környező növényzet jelével kapcsolható /fű, fák/.
237. 1:10 000 méretarányban nem alkalmazzuk.

238-239. A bokrokkal sűrűn benőtt területet sűrű bozótnak ábrázoljuk, nemének, átlagos magasságának és esetleges tüskés voltának feltüntetésével, halványzöld felülnyomással.

Tűlevelű bozót az elbokrosodott, bozótot alkotó boróka.

- 2 cm²-ig csak a 235 sz. jelet és színelülnyomást alkalmazunk,
- 4 cm²-ig a fentieken kívül hogy a bozót neme tű-vagy lomblevelű és magasságát is megadjuk,
- 4 cm² felett az említetteken kívül a bozótot alkotó bokorfajták nevét is megírjuk,
- 1 cm²-nél kisebb bozótozt növényzethatár és színelülnyomás nélkül a 236. sz. jellel ábrázolunk.

240. A jel a diszkert, park alacsony növényzetét /pázsit/ jelenti, a fákat, bokrokat jellegzetesen ábrázolni kell. A diszkertekben, parkokban lévő utak ábrázolására vonatkozólag a 110. sz. jelnél leírtak érvényesek.

241. Az állandóan sással, náddal borított területek kifejezésére használjuk ezt a jelet, leggyakrabban a mocsár vagy vízfelület jelével kapcsolva. A nagy kiterjedésű nádaszt a szabad vízfelülettől mindig pontsorral választjuk el, a környező növényzettől a pontsorral való elválasztást csak akkor alkalmazzuk, ha uralkodó növényzetként borítják a területet. Egyébként a jelleg visszaadása miatt kapcsolható a fű jelével is.

242. A 4 m magasságot soha el nem érő cserjéket, fákat ábrázoljuk ezzel a jellel. A fű jelével is kapcsolható, de ekkor sárga színelülnyomást kap. Alkalmazási területe ritka.

243. A járható mocsár /vizenyős terület/ nyáron esetleg ki is szárad, rajta gyalogos csoportok is közlekedhetnek a nyári hónapokban. A mocsarak felülete általában vízszintes, így szintvonal rendszerint nem keresztezi. Előfordulhat

azonban hegyoldalban is olyan kisebb vizenyős terület, ahol a talaj szerkezete és a sűrű fű miatt a víz nem tud lefolyni. Ilyen területen sás, nád is teremhet. A vizenyős terület adatát a felujítandó térképről kell átvenni és a terepmunkán feltüntetni.

244. Szikes területet csak akkor ábrázolunk, ha azt éveken keresztül nem művelik és nagy kiterjedésű.

245-246. A méretarányban ki nem fejezhető, de a tájékozódás szempontjából jelentős, kisebb vizenyős, füves, ill. nádas területeket ábrázoljuk a jelekkel. Oldalban, vagy dombtetőn a nádjel vizenyő nélkül is állhat. Erdőben is alkalmazható.

247. A turásos terület jelével ábrázoljuk a zsombékosodás következtében kialakult talajállapotot.

A jel a fű, nád és a járható mocsár jelével is kapcsolható.

248. A homokos terület jelét folyóparton alkalmazzuk a talaj jellemzésére. Az előforduló fákat, bokrokat megfelelő egyezményes jelükkel tüntetjük fel.

249. Ezzel a jellel a kővel, kavicssal, zuzalékkal, a szétomlott szikla és a kimállott kisebb-nagyobb kődarabok tömegével borított területet /kőmezőt/ ábrázoljuk.

250. Ezzel a jellel tüntetjük fel a folyók partján és a folyómedrekben előforduló folyami lerakódásokat, amelyek az év legnagyobb részében szárazon vannak. A homokos, kőves, kavicsos területeket sem egymástól, sem a környezettől nem választjuk el pontsorrall. Más egyezményes jelekkel is kapcsolhatók.

DOMBORZAT

A topográfiai térképeken a domborzatot szintvonalakkal, abszolút és relatív magassági adatokkal, a domborzat egyes különleges alakulatait pedig egyezményes jelekkel fejezzük ki

251-255. Az alap- és főszintvonalakat általában a térkép egész területén kirajzoljuk. Kivételt képeznek a vízfelületek, a sziklás, omladékos, felturt területek, felszíni bányák, töltések, bevágások, pályaudvarok területe, a rizsföldek. Ezeken nem rajzoljuk keresztül a szintvonalakat, csupán a határukig vezetjük. Folyamatosan kirajzoljuk viszont az épületeken, utakon, utcákon, vasutvonalon. Ugyancsak kirajzoljuk a mért relatív adatokkal összhangban a horhosok, művelésen kívüli felszíni bányák, felhagyott anyagkitermelő helyek területén belül, ha a fenékszélességük 4 mm-nél nagyobb a térképen mérve. A meg nem állapodott omladékos helyeken a szintvonalakat csak szaggatottan ábrázoljuk. A 2,5 m-es alapszintközknél minden negyedik, az 1,2,5 és 10 m-es alapszintközknél minden ötödik szintvonalat főszintvonalként /vastagítva/ rajzolunk. Meredek oldalakban, ha az alapszintvonalak közötti térköz 0,3 mm-nél kisebbé válna, a terepmunkán csak a főszintvonalakat kell kirajzolni. A szintvonalak magassági értékét mutató számokat olyan sűrűn kell elhelyezni, hogy bármely pont magassága könnyen megállapítható legyen. Alappontok, vagy tereppontok megírt magassága közvetlen közelében nem helyezünk el szintvonal-számot. A számok talpa mindig az esés irányába mutasson, és elsősorban D, vagy K felől legyen olvasható. Ügyelni kell arra is, hogy sikrajzi elemet ne fedjen le.

A keretvonalat metsző minden ötven és száz méteres főszintvonalat a keretben is meg kell írni.

A felezőszintvonalakat mindenütt kirajzoljuk, ahol az alapszintvonalak között 3 cm-nél nagyobb a távolság. Egyébként lejtőátmenetek és részletidomok /kup, lyuk, nyereg, pihenő, stb./ kifejezésére alkalmazzuk. A felező szintvonalakat ilyen esetben csak addig rajzoljuk ki, amíg a lejtő-



átmenet, ill. a részletidom ábrázolása után ismét az alapszintvonalak felezőjébe jutnak. Azonos magasságu idomok esetén a szimmetriatengely mindkét oldalán ki kell rajzolni a felező, szintvonalakat. /pandant szintvonal/
A felező szintvonalak megbízhatósága nem lehet kisebb az alapszintvonalak megbízhatóságánál. A felező szintvonalak magassági értéke szükség szerint megirható.

A kiegészítő szintvonalakat az alap- és felező szintvonalakkal ki nem fejezhető kiemelkedések és bemélyedések kifejezésére használjuk, ha a domborzati formák /kup, lyuk, stb./ abszolút magasságát nem írjuk meg a térképen, de jellegzetességük miatt mégis ábrázolni akarjuk azokat. Ügyelni kell azonban arra, hogy alkalmazása ne tegye szükségesé hosszan futó pandant szintvonalak kirajzolását!
Ha az idom ábrázolása csak így lenne lehetséges, az idomot - amennyiben jelentős - a legközelebbi alap-, vagy felező szintvonallal fejezzük ki, vagy - ha jelentéktelen - elhagyjuk.

A kiegészítő /negyedelő/ szintvonalak magassági értékét általában nem írjuk meg.

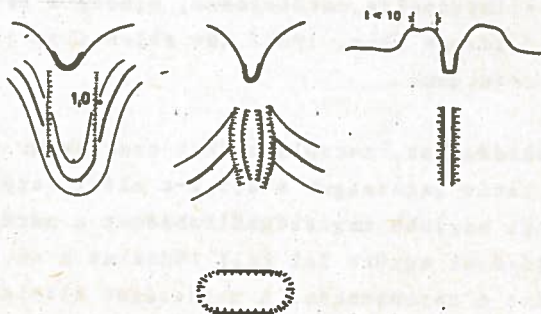
Eséstüskével ki kell egészíteni a szintvonalrajzot azokon a helyeken, ahol a szintvonalak nem adnak világos képet a lejtési viszonyokról. Az eséstüskéket elsősorban a szintvonalak erős görbületeiben, az ún. idomvonalakon helyezzük el a szintvonalra merőlegesen, mindig a lejtés irányában. Önálló idomok /kup, lyuk/ két ellentétes oldalára mindig kell eséstüske.

256. A szakadásokat, tereplépcsőket csak akkor tüntetjük fel, ha relatív magasságuk a 0,5 m-t eléri vagy meghaladja. Az 1 m-nél nagyobb magasságkülönbséget a mérés helyének megjelölésével együtt fel kell tüntetni a 46. pontban leírtak szerint a terepmunkán. A magasságot általában a legnagyobb magasságkülönbségű helyen mérjük és írjuk meg, hosszabb tereplépcső esetén több helyen.

Ezt a jelet alkalmazhatjuk az omladékok, suvadások és sziklás szakadékok felső szélein is. Ha a szakadás, tereplépcső lejtőalapja 10 m-nél kisebb, egyforma hosszúságu, ha nagyobb, váltakozó hosszúságu fogazást alkalmazunk. Ez esetben a hosszabb fogak nagysága feleljen meg a rézsú vízszintes vetülete nagyságának.

257. A jelet olyan, - gyakran fűvel benőtt - természetes vagy mesterséges eredetű lejtők ábrázolására alkalmazzuk, amelyeknek nincs élesen, egyértelműen látható, meghatározható törésvonaluk /koronavonaluk/, de a környezet általános lejtési viszonyaitól eltérnek /horpadások, digó-gödrök, haloványok, stb/. Horhosokkal is kapcsolható, a horhos kezdetén ill. oldalában, a koronavonallal ábrázolt leszakadt rész fölött.

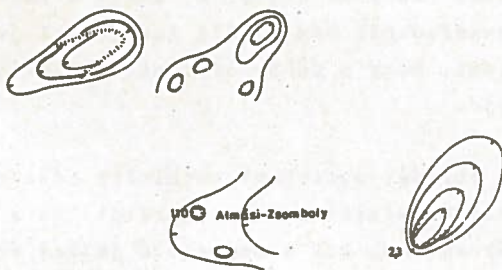
Ezt a jelet használjuk utak, csatornák, patakok, stb. mentén lévő olyan földhányások kifejezésére, amelyeknek megközelítőleg elmosódott töltés formájuk van. Relatív magasságukat a 46. pont szerint a terepmunkán megírjuk. Ha a töltés tengelyvonala 10 m-nél közelebb van a vonalas létesítmény széléhez, a jelet csak egy oldalra, kifelé rajzoljuk. A fogazott részen szintvonalat nem vezetünk keresztül.



Ha hosszúságuk 1 cm felett van, a vonalak egymás közötti távolsága 1 mm-re növelhető.

258. A térképen mérve 10 mm^2 -nél kisebb töbröket /viznyelők/, dolinákat, karsztlyukakat /zsombolyokat/ fejezzük ki ezzel a jellel. Ha nevük van, megírjuk. A zsombolyok mélységét is megírjuk 1 m pontossággal. Karsztos vidéken a terület jellegét "KARSZT" megírással is kifejezzük az egyezményes jelek alkalmazása mellett.

A jel legkisebb mérete hosszirányban 2 mm lehet. Néhány példa a karszt-formák kifejezésére:

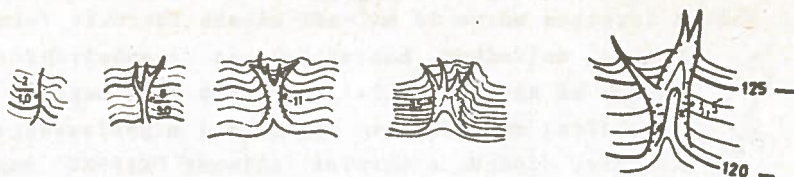


259. A vizmosásokat 3 m-ig kissé vastagított, 0,2 mm-es vonallal ábrázoljuk és jellemző helyen megírjuk a szélességét és mélységét tört alakban. A mérés helyét barna ponttal jelöljük.

3-15 m-ig két vastagított vonallal rajzoljuk meg és hasonlóképpen megírjuk. - 6 m szélességig a két vonalat 0,6 mm-re rajzoljuk egymástól, nagyobb szélesség esetén mérethelyesen.

A 15 m-től szélesebb vizmosásokat /horhosokat/ valóságos kiterjedésüknek megfelelően, a falaik lejtőalapjától függő /egyforma, vagy váltakozó hosszúságú/ fogazással ábrázoljuk. Relatív mélységüket megírjuk.

Ha a horhos talpa 40 m-nél szélesebb, szintvonalakat is ábrázolunk benne, ügyelve a szintvonalérték és a relatív adat összhangjára.



260. A suvadások /csuszamlások/ egyezményes jelével ábrázoljuk a lejtők azon szakaszát, ahol a felső talajréteg a lejtő mentén lecsuszott. A felső részükön általában szakadás /terasz/ képződik, amely a régebbi, megállapodott suvadásoknál nem mindig látható. A jelet úgy kell alkalmazni, hogy a főbb formákat, a terület jellegét visszaadja.
261. Az omladék pontokkal kitöltött részének egyeznie kell az omladék vízszintes vetületével. Ha a felső részén tereplépcső van, azt a megfelelő jellel ábrázoljuk /256.sz. jel/.
262. A jelet a meredek lejtőkön a mállás következtében lecsuszott kő- és kavics-omladék ábrázolására használjuk, a 261.sz. jelnél leírtak szerint.
- 263.-265. A meredek, csaknem függőleges sziklafalakat, sziklás szakadékokat ábrázoljuk ezzel a jellel. Relatív magasságukat megírjuk.
266. Ha a mállás következtében lecsuszott kővek nem az egész oldalt borítják be többé-kevésbé egyenletesen /262.sz. jel/, hanem egy sávban összetorlódnak, ezt a jelet alkalmazzuk.

- 267-268. A mesterséges halmok és gödrök egyezményes jelével azokat a kiemelkedő, vagy bemélyedő elemeket ábrázoljuk, amelyeket szintvonalakkal nem lehet kifejezni. Relatív magasságakat a 46. pont szerint megírjuk.
269. Kőgörgetegnek tekintjük azokat az omladékokat, ahol nagy kővek halmozódnak fel. A nem sziklás környezetben lévő, kevéssé tájékoztató un. "vándorköveket" és a lepusztulás után a puhább, különben homogén kőzetből kiváló kőtömböket is a kőhalmaz egyezményes jelével ábrázoljuk.
270. Ezzel a jellel ábrázoljuk az olyan uralgó-jellegű, kimagasló szirteket, amelyek szerves.kapcsolatban vannak az alattuk lévő kőzettel, és kiválóan tájékoztatnak. Ezzel jelöljük a védett, un. kaptár-köveket is.
271. Barlangoknak általában csak a bejáratát ábrázoljuk. Földalatti részét csak akkor tüntetjük fel, ha az egyben pl. karszt-vidéken, un. buvópatakok medre. A terepmunkán tört alakban megírjuk a bejárat magasságát és szélességét, 0,5 m, valamint a barlang mélységét, 1 m pontossággal pl.
- | | |
|----------------|------------------------------|
| <u>3,5-2,0</u> | <u>/magasság-szélesség/.</u> |
| 26 | mélység |
- A jelet a barlang-bejárat természetbeni helyzetének megfelelően kell elfordítani. Ha nevezetes, nevét megírjuk, különben Bg. rövidítést kell alkalmazni.
- 272-274. Az alappontok magassági adatain kívül a térképen megírjuk a domborzat jellemző pontjainak, valamint a sikrajz egyes, jól azonosítható helyeinek, jeleinek abszolút magasságát 0,1 m pontossággal. Törekedni kell arra, hogy ezek a magasságok a természetes talajszintre vonatkozzanak. Magassági pontként felhasználhatók a felújítandó térképen ábrázolt és a helyszínen megtalált sokszögpontok, ha van magasságuk.

Azokat a domborzati tereppontokat, amelyek a környezetük-
ből jelentősen kiemelkednek, amelyek jól tájékoztatnak,
amelyekről a környék jól belátható, mint uralgó magassági
pontokat nagyobb számokkal kell megírni és a terepmunkán
alá kell huzni.

A. TERMINOLÓGIA

1. Földrajzi névnek nevezünk minden olyan nyelvi alakulatot, amelyet a földfelszín természetes /hegy, patak, sziget, stb./ vagy mesterséges /csatorna, ut, dűlő, település stb./ részleteinek azonosítására kisebb vagy nagyobb közösségek használnak.
Az igazgatási nevek, vagyis az államnevek /Magyar Népköztársaság stb./ az államrésznevek/Baranya megye stb./ és a település- vagy helységnevek /Alsóbélatelep stb./ a földrajzi neveknek külön csoportját alkotják. A földrajzi megjelölések elsősorban nem a földfelszín részleteinek azonosítására szolgálnak. Ezek lehetnek tulajdonnevek/Nemzeti Múzeum stb./ vagy elnevezések /Gellért fürdő, Puskin mozi stb./ vagy általános fogalmat jelölő köznevek/hegy, völgy, patak stb./
2. Mind a földrajzi nevek, mind a földrajzi megjelölések lehetnek egytaguak vagy egyeleműek /azaz egyszerű szavak/: Duna, Velence stb. és lehetnek többtaguak vagy többeleműek /azaz összetett szavak és több szóból álló alakulatok/: Székesfehérvár, Dunántul stb./
Tagnak vagy elemnek azokat az értelmes részeket nevezzük, amelyekre a földrajzi nevek és megjelölések felbonthatók, illetve amelyekből az összetett nevek és a több szóból álló alakulatok létrejönnek.
3. A több elemből /tagból/ álló földrajzi neveknek és megjelöléseknek utolsó eleme gyakran egy földrajzi fogalmat jelölő főnév, úgynevezett földrajzi köznév. Ez lehet egyszerű szó is /domb, patak, völgy stb./ összetett szó is /dombvidék, fennsík, holtág, stb./
4. A helyzetre /alsó, felső, külső, hátsó, elő, keleti délkeleti stb./ nagyságra /nagy, öreg=nagy, kis stb./ időre /rég, ó, új stb./ formára /görbe, lapos, síma stb./ utaló melléknévet földrajzi nevek előtagjaként használva földrajzi jellegű jelzőnek nevezzük.

B. ÁLTALÁNOS ELŐÍRÁSOK,

1. A térkép névrajza szerves kiegészítője a sík- és domborzatrajznak. Alapelv, hogy minden fontos elem megírandó, minden lényeges adat feltüntetendő anélkül, hogy a térképet felesleges írással terheljük. A sűrű síkrajzu, tagolt domborzatu részekén csak a legfontosabb nevek írandók a térképre, és a kisebb jelentőségű számszerű adatok egy része el is hagyható. Azokon a térképrészekén azonban, ahol kevés tájékoztató terepelem van és a domborzatrajz nem sűrű, az egyértelmű azonosítás érdekében az aránylag jelentéktelen terepelemeket is meg kell írni, és a számszerű adatokat is mind fel kell tüntetni.
2. A térképen meg kell írni a települések, a tájak /területek/, a domborzat és a vízrajz elemeinek nevét, tehát a földrajzi neveket, valamint különféle magyarázó adatokat. Ez utóbbiak lehetnek földrajzi megjelölések és számszerű adatok
3. A térképre kerülő írással kiválasztásakor mind a területre vonatkozó különféle kiadványokat, /helységnévtárat, Földrajzi-névtár I., II. kötetét, vasuti- és autóbusz menetrendet, korábbi térképeket, földrajzi irodalmat, stb./ mind a helyi lakosság névhasználatát figyelembe kell venni.
4. A névrajzot helyesírási szempontból "A földrajzi nevek és megjelölések írásának szabályai" /Akadémiai Kiadó, Bp. 1965/ alapján kell elkészíteni. A földrajzi nevek és megjelölések írásának szabályai a topográfiai térképek névrajza számára röviden az alábbiakban foglalhatók össze:
 - I. Az egyelemű földrajzi neveket általában a tulajdonnevekre vonatkozó közismert szabályok szerint írjuk /Debrecen, Veszprém, Duna, Tisza, Mátra, Bakony, stb./
 - II. A két és többelemű földrajzi nevek közül:

a/ egybeírjuk

az ország, föld utótagot tartalmazó ország és ország-rész neveket /Magyarország, Palócföld, stb./;

a nagytájneveket /Hegyalja, Kisalföld, Tiszántul, stb./;

a település- és település-rész neveket /Budapest, Hódmezővásárhely, Vonyarcvashegy, Belváros, Viziváros, Ferencváros, Alsóbélatelep, stb., de Érd-Ófalu, Rákospalota-Ujtelep, József Attila-telep, Baross Gábor telep stb./;

a közszói helyesírás szerint is egybeírt - földrajzi köznevet, és földrajzi jellegű jelzőt nem tartalmazó - összetett szavakat /Kőember, Hollófészek, Gombakelés stb./;

a földrajzi névvé vált tulajdonságjelzős és számjelzős kapcsolatokat /Szárzsfarkas, Széplány, Kétfiró, Háromszázgarádics stb./; a földrajzi névvé vált mondatértékű kifejezéseket vagy mondatföredékeket /Nekaszáld, Mitnyögsz stb./.

b/ kötőjellel kapcsoljuk

a nem utca jelentésű földrajzi köznevet az előtte álló taghoz /Arany-patak, Szabadság-hegy, Holdvilág-árok, Öreg-hegy, Velencei-tó, Széchenyi-hegy, János-dűlő, Csepel-sziget, Dosnya-nyerges, Ispánveszi-dűlő, Miklós deák-völgy, Pástra járó-dűlő, stb./;

az egy közszóból és egy ez után álló tulajdonnévből létrejött alakulatokat /Holt-Tisza, Mosoni-Duna, Apró-Bét, stb./;

a kötőjellel írt kételemű földrajzi nevekhez járuló előtagot, vagy földrajzi köznévi utótagot /Rohonci-Arany-patak, Belső-János-dűlő, Alcsi-Holt-Tisza, Arany-patak-völgy, Holt-Tisza-csatorna, János-dűlő-oldalas, Holt-Tisza-berek stb./;

a földrajzi jellegű jelzőt az utána álló taghoz /Kis Villám, Alsó-Ördög küllője stb./;

az együtt használt földrajzi neveket /Kál-Kápolna/vasutállomás/, Borsod-Abaúj-Zemplén /megye/ stb./.

c/ különirjuk

a több köznévől alakuló államnevek elemeit, kivéve a kötőjellel irt, eredetileg nem államot jelölő földrajzi neveket tartalmazókat /Magyar Népköztársaság, Csehszlovák Szocialista Köztársaság, stb./;

a megye nevekben a megye szót az előtte álló elemtől /Baranya megye, Hajdu-Bihar megye, stb./;

a jelölt tárgyas, jelölt határozós, jelölt birtokos jelzős és a névutós szerkezeteket /Keveset érő; Székre járó; Balra dűlő; Ördög külője: Urak asztala; Duna mente; Rétek alatt; Hegy felé; Körös ere mellett stb./;

a földrajzi köznevet nem tartalmazó, egyediesítő jelzővel ellátott megjelölések tagjait /Zsibói őrház, Porpáci községi rét, stb./;

a számjegyek előtt és után álló szavakat /6. tábla, Kömörői III. forduló, Alszegi 4. tábla, stb./.

Ha a földrajzi jellegű jelző nem megelőz, hanem követ egy földrajzi nevet, akkor a földrajzi jellegű jelzőt kisbetűvel kezdve a névtől különirjuk: Réti-földek alsó, Hosszudűlő középső stb.;

az intézményneveket és gazdasági földrajzi körzetneveket alkotó tagokat /Széchényi Könyvtár, Új Élet TSz, Császártöltési Á.G. stb./ de Közép-Dunántúli Iparvidék, stb./;

az utcák és a hidak nevében az ut, utca, tér, hid stb. jelenszerű vagy értékű földrajzi köznevet /Üllői ut, Petőfi utca, Marx tér, Haris köz, Mártírok utja, Szabadság sugárut, Ady Endre utca, Felső Sas utca, Bécsi kapu tér, Mátyás-hegyi ut, Anjou bástya, Irhás árok, Margit hid, Élmunkás hid, Újpesti hid, stb.

III. A háromnál több elemből álló földrajzi neveket a név helyes tagolása érdekében értelemszerűen összevonjuk, úgy hogy az alakulat három /esetleg több/ tömbből álljon /Kutas-ér-parti-Alsó-csatorna helyett Kutasérparti-Alsó-csatorna, Három-elemű neveket a fenti módon tömbösíteni nem szabad:

• Kutas-ér-part /és nem Kutasér-part/

IV. Nagykötőjelet használunk két vagy több eredetileg önálló földrajzi név - többnyire valamitől valameddig viszonyt kifejező - kapcsolatának érzékeltetésére /Duna-Tisza köze, Somogy-Tolnai dombvidék, Vargazug-Keresztér-Tengerzug-melékcsatorna, stb./

V. A településneveket a mindenkori hivatalos helységnévtár és a földrajzi nevek helyesírására vonatkozó szabályok alapján írjuk. A helységnévtár írásmódja a város- és községneveket, valamint a kiemelt településrészn¹eveket illetően minden vonatkozásban megtartandó. /A helységnévtár a város- és községneveket csupa nagybetűvel, a kiemelt településrészn¹eveket vastag betűkkel írja./

A településrészn¹eveket a Földrajzinév-tár valamint a Földrajzi nevek és megjelölések írásainak szabályai szerint kell megírni. Ennek értelmében a rendezett, utcás településrészek nevét általában egybeírjuk /pl. Alsóbélatelep, Nádaskastély, Honvédüdülőtelep, stb. de: Érd-Ófalu, József Attila-telep, stb. A rendezetlen, nem utcás településrészek, egyes házak tanyák, majorok, puszták, telepek stb./ nevét a közszavak helyesírásával megegyező módon írjuk: a többbelemű, tulajdonnévi tagot tartalmazó neveket kötőjellel kapcsoljuk /pl. Gubik-tanya, Horváth-pusztá, Buda-hát-tanya, stb./ a csak köznévi tagokat tartalmazó neveket különírjuk /pl. Alsó tanya, Sánc tanya, Zsibói őrház, Vén kakas tanya, stb./.

5. A különféle kiadványok névrajzi adatait csak kellő kritika után szabad a térképen feltüntetni. Pl. a menetrendek csak a pályaudvarok, állomások és megállókn¹ek nevének /és nem a településnevek helyesírásának/ megállapításához használható segédletek. A menetrendek írásmódja /helyesírás/ csak akkor követendő, ha a földrajzinév-írás szabályaival megegyezik.

6. A földrajzinév-bizottság által közreadott Földrajzinév-tár köteteiben előforduló nevek hivatalosnak tekintendők és a térképen változtatás nélkül tüntetendők fel.
7. A földmérési alaptérképek neveit a terepen ellenőrizni kell. A földmérési alaptérképen szereplő, de a helyi lakosság által ma már nem ismert neveket a térképen nem szabad feltüntetni.
8. A térképen a helyi lakosság által használt neveket kell megírni. Adatközlőnek a területet jól ismerő, lehetőleg helybeli születésű lakosokat kell felkérni.
9. A neveket sem kiegészíteni, sem megcsonkítani nem szabad. Az un. névtest minden körülmények között megőrzendő. Tehát az olyan földrajzi neveket, amelyekhez nem tartozik földrajzi köznév /pl. dűlő, szántó, oldal, hegy, stb./ magyarázó szándékkal, önkényesen földrajzi köznévvel ellátni tilos. /Pl. Baksa, nem Baksa-dűlő, Csepe, nem Csepe-oldal; Rét feletti, nem Rét feletti-dűlő, stb./ Hasonlóképpen kerülendő a túl hosszúnak ítélt név önkényes megkurtítása.
10. A helyi lakosság által használt földrajzi neveket akkor is fel kell tüntetni a térképen, ha a nevek olyan tájszavakból állnak, amelyeket a felmérő esetleg nem ismer. /Pl. Szelencés-mál, Csetres-csikur, stb./ Az ilyen tájszavakat minden változtatás nélkül kell a térképre írni. A csak tájszólással ejtett, de köznyelvi szavakat tartalmazó földrajzi nevek jelentős részét irodalmi nyelvi /köznyelvi/ alakban írjuk meg. Ezt az átírást mindig elvégezzük, ha a térképre irandó név köznyelvtől való eltérését a terepi helyszín nyelvjárására általánosan jellemző hangtani jelenség, illetve jelenségek /ő-zés, i-zés, l-kihagyás, l-ezés stb./ okozzák. Pl. hōgy=hegy, mihis-méhes, szip=szép, ódal=oldal, góla=gólya, stb./.

Megtartjuk a kiejtés szerinti írásmódot /tehát nem alkalmazunk irodalmi-, nyelvi-, köznyelvi-alakra való átirást/, amikor a köznyelvvvel szembeni hangtani eltéréseket a terepi helyszin nyelvjárására általánosan nem jellemző jelenség, illetve jelenségek és szórványos hangtani változások okozák. Pl. Lapta-rét /nem Labda-rét/ Kalán-völgy, /nem Kanál-völgy/stb.

A közismert földrajzi közneveket /pl. dűlő, szántó, hegy, völgy, patak, stb./ mindig irodalmi nyelvi /köznyelvi/ alakban írjuk a térképre.

Olyan esetekben, amikor a köznyelv több szót ismer ugyanarra a fogalomra /pl. rekettye, rakottya, stb./, vagy amikor egy fogalomnak még nincs kialakult köznyelvi formája /pl. selymék, semlyék, semlyén, sömlyék, sömlyén stb./ akkor a helyi lakosság által használt alakot írjuk a térképre.

11. A térképre nem topográfus által adott, sem történeti kutatás alapján konstruált, esetleg rekonstruált nevek nem kerülhetnek /pl. Kötény-halom, nem Kőttöny-halom/. A helyi lakosság által használt nevek csak a tájszavakra vonatkozó utasítás /ld. B/10.pont/ alapján módosíthatók. Egyébként a felmérő köteles az általa hallott nevet változtatás nélkül leírni.

12. A térképre kerülő családneveket, ha azok történelmiak, akkor az Új magyar lexikon, ha maiak, akkor a személyi igazolvány vagy más hitelt érdemlő forrás alapján kell feltüntetni. A családnevek írásakor tehát az esetleges táji kiejtést figyelmen kívül hagyjuk.

13. A durva, trágár neveket vagy hagyjuk el a térképről, vagy változatlanul írjuk le, de az eredeti nevet nem változtatjuk meg.

14. A nemzetiségi /német, szlovák, román stb./ nevek Magyarországon határára belül vagy fonetikusan, a magyar hangjelölés szabályai szerint írandók /pl. Szoneperk, nem Sonnenberg; Dogolescsije, nem Dolgolescsije stb./ vagy elhagyandók. A nemzetiségi nevek egyszerű tükörfordítását adni, vagy önkényesen nevet alkotni nem szabad. Természetesen, ha az adott objektumnak a helyi lakosság használatában elfogadott magyar neve is van, akkor azt kell feltüntetni. Ilyenkor a nemzetiségi nevet második névként lehet megírni.
15. A bonyolult szerkezetű, hosszú, ragozott, vagy névutós körülírási helymeghatározások lehetőleg kerülendők. /pl. Első allén felüli-dűlő, Tabi utca keleti, stb./
16. Ha egy meghatározott területre vonatkozóan több név fordul elő és helyhiány miatt mindegyik nem tűntethető fel, akkor a legjellemzőbbet vagy a legjellemzőbbeket kell az egész területre vonatkoztatva megírni.
17. Az alaprajzban ábrázolt térképelemek magyarító írásait, ha elegendő hely áll rendelkezésre, teljesen ki lehet írni. Ha ez nem lehetséges, akkor a rövidítések jegyzéke szerint meghatározott rövidítést kell alkalmazni.
- A meghatározott alakú egyezményes jelek mellett alkalmazott rövidítés a jelek kiegészítő része. Tehát, ha egy tereptárgyat egyezményes jellel, tulajdonnév nélkül ábrázolunk, akkor a jel mellé általában rövidítést kell tenni.
- Egyezményes jeleket rövidítés nélkül csak akkor alkalmazhatunk, ha az illető tereptárgy magával a jellel, kétséget kizáró módon, egyértelműen kifejezhető. Az ilyen esetben mégis alkalmazott rövidítés a tereptárgy fontosságának kiemelésére szolgál.
- A rövid földrajzi közneveket teljesen ki kell írni /fok, fű, tag, stb./. A gyakori földrajzi jellegű jelzők /pl. Nagy-, Kis-, Alsó, stb./ rövidítése megengedett.

C/ A térképre kerülő irások elhelyezésének általános szabályai. Az irásokat a térképen úgy helyezzük el, hogy azok kapcsolata a vonatkozó tereptárggyal egyértelmű legyen. Ettől eltérni csak indokolt esetben és kivételesen szabad.

A megírások elhelyezésekor a következőkre kell figyelni:

1. Települések, épületek és más építmények, csucskok, kis természetes és mesterséges tavak neveit, a jlek magyarázó megírását, a háromszögelési pontok sorszámát, a km-kövek és oszlopok számát, az abszolút és relatív magassági adatokat, stb./ a szintvonalak megírásának kivételével/ nyugat-keleti irányban, lehetőleg a megírandó tereptárgy közepétől jobbra helyezzük el. Amennyiben nincs elegendő hely, a megírást elhelyezhetjük a tereptárgy alatt, a tereptárgy fölött, illetőleg attól balra. Ez a pontszerű jelek íráselhelyezésének általános szabálya. Ha a tereptárgynak neve /sorszám/és más tájékoztató adata is van, akkor a nevét /sorszámot/ a tereptárgytól balra, a másféle tájékoztató adatot a tereptárgytól jobbra helyezzük el. /Pl. 67-3001 Δ 122,3/.

A sorszám esetleges alpontjelzését mindig mellétöréssel /Pl. 67-3001/a/ a kétrészes magassági vagy más tájékoztató adatokat mindig alátöréssel írjuk meg.

$$\text{/Pl. } \frac{183,3}{4} : \frac{12-6}{20} \text{/}$$

/kut/ /hid/

2. Vonalas terepelemek és létesítmények /pl, patakok, utak, átkelések, gázlók stb./ nevét a tengelyvonalba vagy azazal párhuzamosan a vonatkozó objektum mellé írjuk. Utak, nyiladékok szélességi, burkolati adatait mindig a tengelyvonalban helyezzük el úgy, hogy az írás a déli vagy a keleti oldal felől legyen olvasható.

3. A növényzet adatait nyugat-keleti irányban a vonatkozó területen belül, középen írjuk meg.
4. A térképre ívelten írt nevek egyszer, de legfeljebb kétszer hajlíthatók. Ez utóbbi esetben csak enyhe ívű S-alakban.
5. A szórt /széthuzott, ritkított/ írások elhelyezésekor ügyelni kell arra, hogy az egyes betűk közötti távolság - a környezettől függően - ne legyen nagyobb, mint a szórt név nagybetűjének három-öttszörös magassága.
A területre vonatkozó szórt írásokat úgy kell elhelyezni, hogy a terület határától az első és az utolsó szórt betű legalább kétszer akkora távolságra legyen, mint a szórt név betűi egymástól. Ha egy név betűit olyan nagy területen kell széthuzni, hogy a szórástávolság a megengedettnél nagyobb lenne, akkor a nevet kétszer, vagy többször - az egész területnek megfelelő betűnagysággal - kell megírni.

D/ Települések

1. A térképen megírjuk

- a városok, községek, lakótelepek és az egyéb rendezett, utcás települések és tanyaközpontok, valamint
- az ugynevezett külterületi lakotthelyek: tanyabokrok, tanyacsoportok, egyes tanyák, puszták, majorok, ipari és gazdasági üzemek és telepek, állami gazdaságok és termelőszövetkezetek, stb. nevét az alábbi szabályok szerint:

a/ A városok és községek nevét a mindenkori hivatalos helységnévtár alapján írjuk meg.

A helységnévtártól eltérő város, vagy községnevet csak abban az esetben szabad feltüntetni, ha a névváltozásra minisztertanácsi rendelet van és az a Magyar Közlönyben megjelent.

A helységnévtár írásmódja csak az államigazgatási hatáskörbe tartozó nevekre /ország, főváros, megye-, megyei város-, város- és nagyközségkörnyék-, város-, nagyközség- és községnevek/, valamint a helységnévtárban vastag

betűkkel szedett településnevekre vonatkozóan kötelező érvényű. A helységnévtár egyéb településneveinek /pl. a külterületi lakotthelyek neveinek/ írásmódja /helyesírása/ csak akkor követendő, ha a földrajzinév-írás szabályaival megegyezik.

- b/ A települések megírására használható írásfajtákat egyrészt a település államigazgatási jogállása, másrészt a lakosság száma szabja meg. A megyeszékhelyet, 50 000 lakosnál kisebb város esetében is H 20 N tipussal írjuk meg, de ha lakosainak száma több 100 000-nél, akkor H 24 N tipust használunk.
- A környékközpontot, 20 000-nél kevesebb lakosu várost, IG 20 N tipussal írjuk meg, de ha a város lakosainak száma 50 000-nél több, akkor a H 20 N tipust használjuk.
- c/ A város- és községnevek írásakor a vastag /H, IG, FT/ betűtípusok az államigazgatási hatáskör kifejezésére szolgálnak, ezért ezek a típusok egy település határán belül csak egyszer alkalmazhatók.
- d/ A tanács székházát /ahol többféle van, mindegyiket/ minden településben /még a KKT-községekben is/ a megfelelő rövidítéssel meg kell jelölni.

2. a/ Városok nevének írásához az IG, vagy H típusokból csak nagybetűket használunk. A betűtípust és betűnagyságot a város összlétszáma határozza meg. Ezt az adatot a mindenkor legújabb kiadású helységnévtárból vesszük át, de az esetleges durva elírások kiküszöbölése céljából a helyi tanácsnál ellenőrizzük.

- b/ A városok belső területeinek, egybeépült részeinek nevét csupa nagybetűvel, csak T tipussal írhatjuk meg. /Kisebb, belső városrész megírásának nagyságát a városrész lakosainak hozzávetőleges számához igazíthatjuk/.

- c/ A városok olyan részét, mely a várossal nem épült össze,
a várostól távolabb fekszik, - akár városi, akár falusi jellegű - az ott élő lakosok számának megfelelő betűnagysággal, tűirással, csupa nagybetűkkel /TN tipussal/ írjuk meg.
3. a/ A községek nevének betűtipusát és betűnagyságát a község össztlakosságának száma határozza meg. Ezt az adatot a helységnévtárból vesszük, de az esetleges durva elírások kiküszöbölése céljából a helyi tanácsnál ellenőrizzük. A községek nevének írásához IG, vagy fT betűtipust használunk.
- b/ A községek belső területeiben, az egybeépült részek nevét csak T tipussal írhatjuk meg, a község neve számára meghatározott betűtipus és betűnagyság "második név" jelzése szerint. A kisebb belső községrészek neveinek betűnagyságát, a rész lakosainak hozzávetőleges számához igazítjuk.
- c/ Ha a község környékközpont, a belső községrészek nevét akkor is az egész község lakosainak megfelelő "második név" nagysággal kell megírni.
- d/ A községek olyan részét, amely a község magjával nem épült össze, vagy a községtől távolabb fekszik - akár városi, akár falusi jellegű a községrészben lakók számának megfelelő betűnagysággal, tűirással /T. tipussal/ írjuk meg.
4. Szétszórt településekből, tanyacsoportokból, tanyabokrokból álló községek nevének betűtipusát és betűnagyságát is a község össztlakosságának száma alapján határozzuk meg. A község több részének nevét a 3.d/ pont szerint írjuk meg.

5. a/ Az egy tömbből álló település nevét a pontszerű jelek íráshelyezésének általános szabályai szerint kell megírni.
- b/ Az egybeépült, vagy egymáshoz közelfekvő településrészek közös nevét, amellé a település mellé írjuk, amelyekben a tanácsház van.
- c/ Ha két vagy több települést igazgatásilag új néven egyesítettek és az egyesített települések közelségük folytán egy település benyomását keltik, az új település nevét úgy helyezzük el, hogy a név a két településrészt egybefogja. Ha ez nem lehetséges, akkor a nevet a nagyobb rész mellé vagy a tanácsházát magába foglaló rész mellé helyezzük.
- Az egyes településrészek régi nevét a városok és községek részei nevének megírására vonatkozó szabályok szerint írjuk meg /2.b,c, és 3.b, c. pontok/.
- d/ Szétszórt települések esetében a község nevét a tanácsházat is magába foglaló mag mellett helyezzük el.
- e/ Névváltozás esetén a régi nevet, ha az még él a helyi lakosság használatában, az új név alatt, 1/3-dal kisebb nagyságban, zárójelben tüntetjük fel.
- f/ A települések nevét lehetőleg egy sorba írjuk. Ha kivételesen hosszú neveknel ez nem lehetséges, akkor az értelmileg összetartozó elemeket nem szabad elválasztani egymástól. Pl. Balaton-szentgyörgy; Református-kovácsháza.

- 6.a/ Ha a település két vagy több szelvényre esik, akkor a nevét az összes feltüntetendő adatokkal együtt, azon a szelvényen írjuk meg, amelyen a tanácsháza van.
- Ha csak tanácski kirendeltség van, vagy az sincs a településben, akkor a település nevét azon a szelvényen írjuk meg, ahol a beépített terület nagyobb hányada helyezkedik el. /Tanácski kirendeltséget nem kell megírni/. A többi szelvényen csak a keretmezőben írjuk meg a település nevét /széthúzva a település terjedelmének megfelelően/.

b/ A /.....része/ megírást csak akkor tüntetjük fel, ha a település más települések közé beékelve fekszik, és a térképen nem állapítható meg hovatartozása. /T7 írástípust használunk zárójelben a település neve alatt. A város nevét itt is csupa nagybetűvel írjuk./ Az utcaneveket a helyi tanács jegyzéke alapján, a "Földrajzi nevek és megjelölések írásának szabályai" című kiadvány vonatkozó pontjainak figyelembevételével kell megírni.

7. A település neve alatt fel kell tüntetni.

a/ az államigazgatási hatáskört jelző rövidítést:

Fővárosi tanács	FT
Fővárosi Kerületek Tanácsa	FKT
Megyei Tanács	MT
Megyei város Tanácsa	MVT
Városi Tanács	VT
Városkörnyék-Központ	VKK
Nagyközségkörnyék-Központ	NKKK
Nagyközségi tanács	NKT
Nagyközségi Közös Tanács	NKKT/ha a nagyközségnek társ- községe van/
Községi tanács	KT
Községi Közös Tanács	KKT/ha a községnek társközsége van/

A VKK ill. NKKK megírást csak a központ neve alatt alkalmazzuk.

Példák:

BUDAPEST	PÉCS	KÓSZEG	SZENTENDRE
FT MT VKK	MT MVT VKK	VT VKK	VT VKK

HATVAN	Nagyököényes	Biatorbágy
VT VKK	/KKT Heréd/	NKT

RÉTSÁG
NKT NKKK

Siklós	Harkány	Perbál	Szendrő
NKKT	/NKKT Siklós/	KT	KKT

Galvács
/KKT Szendrő/

A községi közös tanácshoz és a nagyközségi közös tanácshoz tartozó községek neve alatt zárójelben feltüntetjük a tanács helyét, T7 vagy T7N típusu betűkkel.

- b/ Ha egy településen belül a vizellátást artézikutat biztosítják, a belterületen a jelentősebb kutakat rövidítés nélkül ábrázoljuk, és a település neve alatt "Art." megírást helyezünk el.
- c/ A községnév alatt a megírásokat és a rövidítéseket az alábbi sorrendben kell elhelyezni:

Gyüre
KT Art./IG.14/

/A település betűtípusát a terepmunkán fel kell tüntetni/.

8. a/ A városok és községek határára belül a külterületi lakotthelyek: egyedül álló lakóházak, tanyák, puszták, majorok, tanyacsoportok, tanyabokrok, szállások, aknák, bányarészek, várak, kastélyok, stb. nevét - ha tartalmazza - mindig a legújabb kiadásu helységnévtár vagy a Földrajzinév-tár alapján határozzuk meg. A helységnévtár írásmódját azonban csak akkor követjük, ha az nem ellenkezik a földrajzi nevek és megjelölések írásának szabályaiban meghatározott helyes formákkal. E nevek írásához dH betűtípust használunk.
- b/ Ha valamely külterületi lakotthelynek a helységnévtárban van a Földrajzinév-tárban talált nevén kívül, a helyi használatban más élő neve is van, akkor azt a hivatalos név alatt, második névként, zárójelben tüntetjük fel /dH6 betűtípussal/.

c/ A helységnévtárban és a Földrajzinév-tár II-ben nem szereplő lakotthelyek nevét, a helyi lakosság többsége által használt alakban, - a tájnyelvre, illetve a földrajzi nevek írására vonatkozó szabályok betartásával - írjuk a térképre.

9. a/ A gazdaság nevét a lakotthely hivatalos vagy általánosan ismert régi neve alatt helyezzük el. Az állami gazdaság központját dH10, a nagyobb gazdasági egységeket /üzemegység, kerület, stb./ valamint a tsz-központot és nagyobb üzemegységeit dH8 típusu betűkkel írjuk, és csak ezekben az esetekben használjuk a gazdaságok teljes, üzemi nevét. A kisebb, egy-két épületből álló gazdasági egységet, a lakotthely neve alatt csak Á.g. vagy Tsz írással jelöljük.

b/ Az állami gazdaságok vagy tsz-ek által épített új, még névtelen nagy telepeket a gazdaság teljes hivatalos nevével írjuk meg.

c/ Az állami gazdaságok vagy tsz-ek birtokába tartozó azontanyákat, amelyek csak lakóházak és ott nem folyik semmilyen gazdasági munka, a helyi lakosság által használt tanyanévvel írjuk meg és nem tüntetjük fel az Á.g.-t, vagy a Tsz-t.

d/ Mindazon helyeken, ahol valamilyen gazdasági tevékenység folyik - ahol tehát a gazdaság nevét vagy rövidítését kiírjuk - mindig fel kell tüntetni a gazdasági ág megnevezését is /ha nem szerepel már magában a névben/. A gazdasági tevékenység jelentőségét kifejezhetjük a használt megjelölési formával. Pl. /Stp., vagy Sertéstelep/.

e/ Az állami gazdaságok és tsz-ek nagyobb kiterjedésű központját /ahol az irodák, magtárak, műhelyek stb. vannak/ a belterületen is megírjuk. Hely hiányában rövidítéssel, dH6 betűkkel. /Pl. Tsz-közp./

f/ Példák az állami gazdaságok, tsz-ek és külterületi lakóhelyek nevének írására:

Új, még névtelen gazdaság:

Füzesi Á.G. III.ker.

Füzesi Á.G. Stp.

Béke Tsz Tehenészet
Art

Tsz raktár

A gazdasági telepnek már van neve:

Pusztapó

Bányi-pusztá

FÜZESI Á.G. Központ

Füzesi Á.G. II.ker.

Buda-hát tanya

Kis-Sári-major

Tsz sertéstelep

Tsz Juh.

Nincs jelentős gazdasági tevékenység:

Zöld mjr.

Vén kakas tny.

Rékasi ház

Á.g.

Á.g.

Tsz

Garincs-tny.

Tsz rakt.

10. A vasutállomások, megálló, rakodók, hajóállomások, kikötők, stb. nevét a hivatalos menetrend szerint, a helyesírási szabályok betartásával kell megírni. Ha közvetlenül a település mellett vagy a településen belül fekszenek és nevük azonos a település nevével, akkor a megfelelő rövidítést helyezzük csak el a megfelelő épület jele mellé. Ha a felsoroltak településen kívül vannak, akkor a tanyamegírásokkal azonos betűtípussal és nagysággal írjuk meg.

K/ Vizek

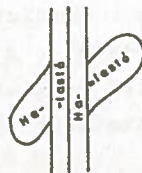
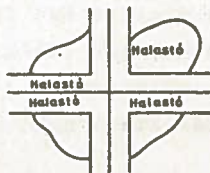
1. A térképen megírjuk a folyók, patakok, csatornák, természetes és mesterséges tavak nevét és adatait.
2. A folyók, patakok, csatornák nevét a vízfolyás mentén írjuk meg úgy, hogy az írás a vízvonallal mellett lévő tereptárgyakat ne takarja. Megfelelő szélességű vízvonallal esetében az írást a vízfelületen kell elhelyezni a két part felezővonalában. A térképszelvényen átfutó folyóvizek nevét a szelvény széle közelében, esetleg közepén kell megírni. Két folyó találkozásánál a jelentősebbet azzal fejezzük ki, hogy nevét az összefolyás után megírjuk.
A folyóvizek szélességi és mélységi adatait, ha azok a vízfelületen elhelyezhetők, a víz sodorvonalára merőlegesen írjuk meg, egyébként a vízvonallal mellett, nyugat-keleti irányban.

3. A tavak nevét úgy írjuk meg, hogy az írás a vonatkozó vízfelületet átfogja. A nevet lehetőleg nyugat-keleti irányban, esetleg a tó hossz tengelyében helyezzük el. Ha az írás a vízfelületen nem fér el, akkor a pontszerű jelekre vonatkozó általános íráshelyezési szabályt alkalmazzuk.

A településeken belül lévő jelentéktelen - rajzi ábrázolásban 1 cm^2 -nél kisebb - természetes és mesterséges tavakat nem írjuk meg.

A több térképszelvényre eső tó /pl. a Balaton, a Fertő, a Velencei tó stb./ nevét csak azon vagy azokon a szelvényeken írjuk meg, amelyeken a tó jelentőségének megfelelő betűnagysággal - az alkalmazható legkisebb térközzel - a név még elhelyezhető. Ha a név a térképszelvényre eső tórészletbe így nem illeszthető, akkor csupán a keretben írjuk meg. Ha a két, esetleg több térképszelvényre eső tó neve az egyik szelvényen sem fér el, akkor a nevet az összeillesztett szelvényeken csak egyszer írjuk keresztül

és az egyes szelvényekről hiányzó betűket vékony írással a keretben adjuk meg.



4. Vízfolyások, csatornák, tavak, stb. neveit általában a Földrajzinév-bizottság által közreadott Földrajzinév-tár kötetei alapján kell feltüntetni. Ha a közhasználatu /népi/ név a vízügyi szervek hivatalos elnevezésétől eltér és van elég hely, akkor a vízügyi elnevezés után a népi nevet zárójelben kell közölni. Pl. XV. főcsatorna /Kerek-ér/.

F/ Területek

1. A szigetek, félszigetek, nagyobb dűlők, erdők, szőlők, rétek, legelők, stb. nevét meg kell írni a térképen.
2. A területneveket úgy kell elhelyezni, hogy az írárok végigérjék a vonatkozó területeket. Ezért a nevek betűit szórtan /széthuzva, ritkítottan/ is elhelyezhetjük. A területneveket elsősorban nyugat-keleti irányban, a terület közepén kell megírni. A hosszan elnyúló területek nevét hossz tengelyük mentén a szabálytalan alakú, elnyúlt területek nevét - a terület alakjához igazítva - hajlítva kell elhelyezni. A több térképszelvényre kiterjedő nagy folyami szigetek /pl. a Szentendrei-sziget, a Csepel-sziget, stb./ és a nagy tájegységek /pl. az Alföld, a Dunántul, stb./ nevét a térképen nem tüntetjük fel.

3. A dűlők, rétek, stb. ma is élő régi elnevezéseit - helyszíni ellenőrzés után - általában mind fel kell venni. Csak ott hagyjuk el a neveket, ahol a sikrajz sűrűsége, vagy a terület kicsinysége miatt a név felvétele nem célszerű. A nagyüzemi gazdaságok táblaszámait - tekintettel azok aránylag kis területére és a számozásban bekövetkező gyakori változásokra - nem tüntetjük fel.
4. A két, esetleg több térképszelvényre eső kisebb sziget, félsziget nevét csak azon vagy azokon a szelvényeken írjuk meg, amelyeken a sziget vagy félsziget jelentőségének megfelelő betűnagysággal - az alkalmazható legkisebb térközzel - a név még elhelyezhető, a sziget, illetve félsziget területén vagy mellette a víztükrön.
5. Ha a két, esetleg több térképszelvényre eső kisebb sziget, félsziget neve az egyik szelvényen sem fér el, akkor a nevet az összeillesztett szelvényeken csak egyszer írjuk keresztül és az egyes szelvényekről hiányzó betűket vékony írással a keretben adjuk meg.
6. A több térképszelvényre eső kisebb erdők, dűlők, stb. nevét az összeillesztett szelvényeken csak egyszer írjuk keresztül, és az egyes szelvényekről hiányzó betűket vékony írással a keretben adjuk meg.
7. Ha az adott térképszelvények valamelyikére az előzőekben /az F15 és az F16 pontban/ említett térképelemeknek csak olyan kis része esné, hogy megírása nem lenne célszerű /1-2 betű férne csak el/ akkor a nevet csupán a keretben helyezzük el.

G/ Domborzat

1. A fontos, jellemző és jól tájékoztató domborzati elemek /kupok, nyergek, hágók, gerinc- és völgyvonalak, uralgó pontok stb./ nevét a térképen meg kell írni.
A nagyobb kiterjedésű, erdővel borított hegységekben a névrajz teljességének és pontosságának különösen nagy a jelentősége. A tájékozódást elősegítő és megkönnyítő neveket - az elnevezés helyességének és hovatarthatóságának alapos ellenőrzése után - mind meg kell írni.
2. A domborzati nevek megírásakor elsősorban a Földrajzinévbizottság általa Földrajzinév-tár köteteiben közreadott hivatalos elnevezések az irányadók.
3. A domborzati elemek nevét úgy helyezzük el a térképen, hogy a megírt domborzat egész kiterjedését megmutassa.
A völgyek, gerincek nevét a vonatkozó hegyidomra kiterjedően helyezzük el, tehát szükség esetén ezeket a neveket az idom ívét követve - hajlítva is megírhatjuk.
A nevek jelentésének és elhelyezésének egymással összhangban kell lennie. Pl. "verő" csak déli /napos/ oldalra kerülhet.
4. A több térképszelvényre kiterjedő hegységek /pl. a Bakony, a Börzsöny, a Mátra, a Bükk stb./ nevét a térképen nem tüntetjük fel.
5. A több térképszelvényre eső hegyhátak, gerinc- és völgyvonalak nevét az összeillesztett szelvényeken csak egyszer írjuk keresztül, és az egyes szelvényekről hiányzó betűket vékony írással a keretben adjuk meg.
6. Az olyan neveket, amelyekben domborzatra utaló földrajzi köznévi szerepel /pl. Hosszu-oldal, Kecske-bérc, stb./ és a térképi ábrázolásban a vonatkozó forma akár elmosódva is, de felismerhető, domborzati /D/ írástípussal kell megírni.

7. Azokat a domborzatra utaló, földrajzi köznevet tartalmazó neveket, amelyekről egyértelműen megállapítható, hogy nem domborzati formára vonatkoznak /pl. sikvidéki szőlőterületen: szőlőhegy/ területírással /sG/ kell megírni.
8. Ha valamely domborzati vagy területnév jelkulcsilag meghatározott nagyságu írása szórtan nehezen lenne olvasható, akkor a betűk jelkulcs szerint alkalmazandó nagyságát egy, esetleg két fokozattal meg kell emelni.
9. Az 1:10 000 méretarányu térképek névrajzához a domborzatra, a vízrajzra és területekre vonatkozó megírások nagyságát az alanti táblázatban megállapított általános irányelvek szerint kell kiválasztani.

Betűfajta és nagyság	Vizek
fk 20 N	Nagy tavak Pl: BALATON
fk 16 N	Tavak. Pl: VELENCEI TÓ, KISKÖREI VIZTÁROLÓ
B 24 N	500 km-nél hosszabb hajózható folyók. Pl. DUNA
D 20 N	200-500-ig hajózható folyók Pl: TISZA
D 16 N	100-200-ig hajózható folyók Pl: DRÁVA
D 12 N	100 km-nél rövidebb hajózható folyók, csatornák, Pl.: KÖRÖS, valamint 100 km-nél hosszabb, de csak időnként hajózható folyók, csatornák Pl: SIÓ
D 10 N	100 km-nél rövidebb időnként hajózható folyók csatornák Pl: MAROS
D 10	20 km-en felüli folyók, patakok, csatornák 201-300 cm ² kiterjedésű tavak, mocsarak
D 8	10-20 km hosszú folyók, csatornák, patakok 101-200 cm ² kiterjedésű tavak, mocsarak
D 6	5-10 km hosszú patakok, csatornák 4-100 cm ² kiterjedésű tavak, mocsarak
SD6	5 km-nél rövidebb patakok, csatornák 4 cm ² -nél kisebb tavak, mocsarak

Betűfajta és nagyság	Területek	
sG20 N	2001-3000 cm ²	
sG16 N	1001-2000 cm ²	
sG12 N	501-1000 cm ²	kiterjedésű területek
sG10 N	301-500 cm ²	és növényzettakarók
sG9 N	201-300 cm ²	
sG8 N	81-200 cm ²	
sG7 N	5-80 cm ²	

Betűfajta és nagyság	Domborzat
D 16 N	2001-3000 cm ² felüli kiterjedésű hegységek
D 14 N	1001-2000 cm ² "
D 12 N	501-1000 cm ² "
D 10 N	500 cm ² alatti "
D 8 N	20 cm-nél hosszabb völgyek és hegyhátak
D 8	Jelentősebb kupok, csucok, nyergek, szorosok stb, valamint 10-20 cm hosszú völgyek és hegyhátak
D 6	Kupok, csucok, halmok, nyergek stb, valamint 10 cm-nél rövidebb völgyek és hegyhátak.

H/ A térkép keretvonalai között /a keretmezőben/ elhelyezett írások

1. 1:10 000 méretarányú topográfiai térkép keretvonalai között /a keretmezőben/ - a terepelemekkel kapcsolatosan - a következő írásokat kell feltüntetni:

a/ Azoknak a településeknek és egyéb terepelemeknek nevét amelyeknek fele, vagy nagyobb része a szomszédos szelvényre esik /ld. még a települések alatt is/.

b/ Vasutvonalak és állomási vágányhálózatok esetében a legközelebb eső vasutkereszteződés /elágazás/ vagy végállomás nevét, valamint a térkép tükörvonalától mért távolságát 1,0 km-ig, 0,1 km, azon felül pedig 1 km pontossággal kell megírni. - Csak a hivatalos menetrendben szereplő, személyszállítást is lebonyolító normál- és keskenynyomközű ipari, vagy gazdasági vasutat kell a keretben megírni. - A név után vá. rövidítést csak akkor alkalmazunk, ha a vasutállomás a településtől távol fekszik, vagy a név eltér a település nevéétől.

c/ A térképlapról kivezető műutakhoz, a javított talajutakhoz a legközelebbi település /város vagy község/ nevét és a térkép tükörvonalától mért távolságát. /Ld. még a 25. oldal 96. jelére vonatkozó megjegyzést/.

A távolság lemérésekor a település központját kell figyelembe venni. A távolságot 1 km-ig 0,1 km, azon felül pedig 1 km pontossággal írjuk meg. /Pl. Ukk 0,7 km; vagy Solt 8 km./ Ha a kivezető, megírással ellátandó uton nincs település, város vagy község, akkor azt a helyet tüntetjük fel, ahová az ut vezet. /Pl. vá., á.g., tsz központ stb./

Ha a kivezető számozott műut valamely város vagy község érintése előtt többfelé ágazik, akkor azt a legközelebbi települést /várost vagy községet/ és a térkép tükörvonalától a településig mért távolságot adjuk meg, amely a szelvényről kivezető azonos számú uton fekszik.

Ha a kivezető számozatlan műut, valamely város vagy község érintése előtt többfelé ágazik, akkor az elágazó utakon lévő települések /városok vagy községek/ közül a legközelebbit írjuk meg.

Ha a számozatlan műut - város vagy község érintése nélkül - egy másik számozott műutba köt be, akkor annak az utnak a számát és nevét valamint a térkép tükörvonalától a bekötésig mért távolságot írjuk meg.

Autópályák /félautópályák/ esetében a hivatalosan használt csomópont nevét és a térkép tükörvonalától mért távolságot írjuk meg. Országos főutak /1-8-ig/ esetében az úton fekvő legközelebbi települést, vagy a városi leágazást írjuk meg. /Pl.: Dunaujvárosi leágazás 3 km/

Egyéb számozott műutaknál az úton fekvő legközelebbi település távolságát adjuk meg, ha pedig település érintése nélkül egy másik számozott útba köt be, annak az útnak a számát adjuk meg.

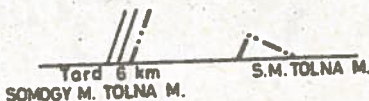
Ha a számozatlan műut, vagy a javított talajut a csatlakozó szelvényen alsóbbrendű útban /pl. talajutban/ folytatódik, akkor csak a műut, illetve javított talajut végének a térkép tükörvonalától mért távolságát írjuk meg. /Pl. Műut vége 1 km/.

Abban az esetben azonban, ha a műut, illetve javított talajut folytatásában lévő út fő közlekedési talajut, akkor azt is megadjuk, hogy az hova vezet és alatta feltüntetjük a műut végének a térkép tükörvonalától számított távolságot. /Pl. Kunhalom 9 km Műut vége 4 km/.

Kivezető talajutakat csak abban az esetben írunk meg, ha az két települést közvetlenül köt össze.

d/ Megyehatárnál a szomszédos megyék nevét.

Ha a megyehatár ott metszi a keretet, ahol egyéb kivezető írás van, akkor elsősorban azt kell megírni és csak másodszorban a megyék nevét.



Ha a keretmezőben megírandó teljes megyenevek számára /a szomszédos szelvényekre átnyúló területek kicsinyisége miatt/ nincs elegendő hely, akkor a megyeneveket rövidíteni kell.

a/ Minden ötven méteres főútvonal értékét. Ez azonban elhagyható, ha a szám egyéb kivezető írásra esnék.

AZ EGYEZMÉNYES JELEK KAPCSOLÁSA

1. A terepfedezet, növényzettakaró hű kifejezésére ugyanazon a területen sokszor több egyezményes jelet kell összekapcsolva ábrázolni. Mivel a jelkapcsolások összes lehetőségére példát adni nem lehet, ezért a térképi elemek jeleinek összekapcsolása a terepfelmérő elképzelésétől és izlésétől függ. Lényegileg azonban a következő szabályokat kell betartani:

a/ Amennyiben fekete színű jeleket más színű jelekkel kell összekapcsolni, a más színű jeleket a fekete színűek között rajzoljuk meg.

b/ Ugyanazon a területen három azonos színű jelnél többet összekapcsolni nem szabad.

c/ A fafedezet és a rézsű-fogazás összekapcsolását a következőképpen kell végezni:

c/a

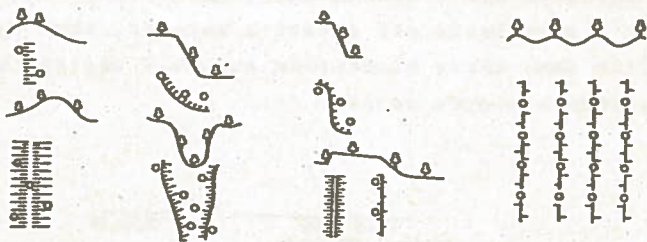
c/b

c/c

d/d

/barna fogazásnál/

/fekete fogazásnál/



c/a/ - Koronavonal nélküli barna fogazás és a fekete fakarika egymást a rajzban fedhetik.

c/b/ - Koronavonalas barna fogazásnál a koronavonalat ne, de a fogakat fedheti a fát ábrázoló kör.

c/c/ - Fekete fogazásnál a koronavonalat a fakarika miatt nem szakíthatjuk meg. Ha a fa a valóságban a rézsűn van, vagy a peremvonalon áll, akkor a fákat jelző köröket, vagy a koronavonal felett, vagy a koronavonal

alatt, a fogazást megszakítva helyezzük el. Töltésnél értelemszerűen ugyanígy kell eljárni.

c/d -Bakhátas telepítésű fa- és bokorsoroknál a töltés koronavonala is megszakítható. Itt a faszor, vagy bokorsor a fő ábrázolandó objektum, az elmosódó töltés ezért szakítható meg. A meghatározott alaku egyezményes jelekkel ábrázolt tereptárgyak jeleit csak akkor kapcsolhatjuk össze, ha ezáltal az egyes jelek olvashatósága nem csökken. A tájékoztatósi szempontból jelentősebb tereptárgyaknak az ábrázolásában mindig előnyt kell biztosítani.

A térképlapok keretszegélyének kivitelezése

1. A térképek keretrajzát és megírását, valamint a belső keretre vonatkozó előírásokat a jelkulcs melléklete tartalmazza.
2. Az országhatár mentén az adott szelvénykereten túlnyúló, kisebb határmenti területeket a szelvény keretén "kitörve" ábrázoljuk. A kitöréssel érintett szomszédos szelvény nomenklaturáját a keretben fel kell tüntetni. Az eredeti szelvény száma alá, írjuk meg a kitörés szelvényszámát. Ez alá helyezzük az eredeti szelvény nevét.
3. Az É keretmező fölött tüntetjük fel:
Középen: a szelvény számát, alatta a szelvény nevét, az alatt zárójelben az esetleges második nevét;
a bal felső sarokban egymás alatt megírjuk a vetületi rendszert, a magassági alapszintet, a szelvényen szereplő megyék nevét /elsőként a névadó település megyéjének nevét/;

4. A D-i keretmező alatt feltüntetjük:

a bal sarokban az alkalmazott jelkulcsot, középen a méretarányt, alatta az alkalmazott alapszintvonalakat, ill. mélyégi alapvonalakat, jobb sarokban a feldolgozás módszerére, időtartamára, valamint készítőjére és vizsgálatára vonatkozó megírásokat. /Tisztázati lemezen a felmérésre, a kartografálásra és sokszorosításra vonatkozó adatokat./

5. A keleti külső keretvonalától 1 cm távolságra fel kell tüntetni:

a/ A közigazgatási határokat tartalmazó vázlatot, amelyet a következők szerint kell elkészíteni:

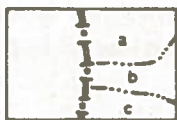
A felsorolást mindig a nomenklaturában szereplő település nevével kezdjük és egy irányt követve soroljuk fel a többbit.

A központi nyilvántartástól kapott határadatokat a helyi tanácsnál és a terepen ellenőrizni kell és a tanácstól kapott adatokat kell a térképen ábrázolni. A központi adatoktól való eltérés okát a Törzskönyvben kell rögzíteni.

Mintapéldák:



szegvár vk.
odok



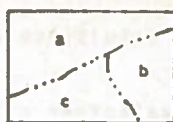
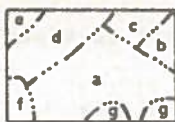
Szegvár vk.
a. Bodok
b. Pátka
c. Novaj



1. Szegvár vk.
Kispéterfa
2. Nagylak nkk.
Nádaskert



ZÁRÁND M.
1. Szegvár vk.
a. Hajós
b. Kér
2. Csengőd nkk.
Berkes
KRASZNA-GYŐR M.
3. Sáros nkk.
c. Rátót
d. Furta
e. Zsáka



1. Szegvár vk.
a. Nagyunyom
b. Kisunyom
c. Kecel
d. Pécel
2. Nagylak nkk.
e. Hahót
f. Fancsal
3. Szegvár

- Szegvár vk.
a. Szil
b. Káld
c. Zics
d. Szala
e. Szántód
f. Forró
g. Gibárt

- Nagylak nkk.
a. Fancsal
b. Hahót
c. Nagylak

b/ Fel kell tüntetni a felsőrendű szintezési vonalakat tartalmazó vázlatot. A rövid, kiágazó szintezési vonalszakaszokat településen belül nem jelöljük. Ha az országos szintezési vonalból a vonal mellett lévő településben, vagy a településen kívül fekvő tereptárgyba leágazás van, akkor azt akár méreten felül is ábrázolni kell a vázlaton. A magassági alapanyag-vázlaton az átmenő országos szintezési vonalat akkor is feltüntetjük, ha a szóbanforgó térképszelvény területére a vonalak állandósított pontja nem esik. A felsőrendű szintezési vonalak rendűségét /I.-III./ nem írjuk meg.

c/ A különböző alapszintközűkkel ábrázolt területek határait tartalmazó vázlatot. Ha az alapszintköz váltás sikrajzi vonal mellett történik az elhatárolásra 0,1 mm-es fekete vonalat, ha szintvonal mellett akkor barna szintvonalat rajzolunk megírással. Ezt a vázlatot is csak akkor kell feltüntetni, ha a szóbanforgó szelvény területén többféle alapszintközöt alkalmaztunk. Az a/, b/ alatt felsorolt vázlatoknak a csatlakozó lapokon szereplő hasonló vázlatokkal csatlakozniuk kell.

d/ A felújított eredeti térképek áttekintő vázlatát.

e/ Megjegyzés címszó alatt:

1. Utalni kell a kereten kívül elhelyezett számokra, amelyek a sztereografikus vetület km hálózati vonalainak értékét jelentik.
2. A vízszintes- és magassági alappontok adatait, amelyek a sűrű sikrajzban nem írhatók meg a lap tükrében.
3. A jelkulcsban nem szereplő jeleket kell felsorolni.

A "SZOLGÁLATI HASZNÁLATRA" "SzH" MINŐSÍTENDŐ TISZTÁZATI RAJZOK KÉSZÍTÉSÉRE VONATKOZÓ ELŐÍRÁSOK

A szolgálati használatra minősítésű 1:10 000 méretarányu topográfiai alaptérképek tisztázati rajzai nem tartalmazhatják:

a., Az országos vízszintes alapponthálózat I-IV. rendű pontjait /a terepmunkán feltüntetett IV. rendű vízszintes alappontok 30%-a magassági pontként ábrázolható. Ugyancsak magassági pontként ábrázolható - ha elhagyása a térképi ábrázolást hiányossá tenné - felsőrendű háromszögelési pont 10 m-nél nagyobb helyzeti eltolással, terepszintre vonatkoztatott magassággal. Országhatáron a I-III. rendű háromszögelési pontokat és a IV. rendű főpontokat nem ábrázoljuk. A IV. rendű háromszögelési pontokat a 7-es számú jellel ábrázoljuk.

A V. rendű háromszögelési pontok a háromszögelési pont jelével ábrázolhatók. Ahol az országhatárt folyó képezi, az idegen ország területére eső partszakaszt a 119.számú jellel /folymatos kék vonal/ ábrázoljuk.

b., Az utak, vasutak, hidak, alagutak járhatóságára, átbecsátó-képességére, teherbírására, valamint a vizekre, töltésekre, bevágásokra, erdőkre vonatkozó következő számszerű adatokat:

- meddőhányók /bányagorc/ relativ adatait,
- kőbányák és egyéb külszíni fejtések relativ adatait,
- utak, vasutak mentén lévő töltések, bevágások, támfalak, védőfalak relativ adatait,
- alagutak adatait,
- vasutak vágányszámát /a vasutak az egyvágású vasutak jelével ábrázolhatók 66. és 68.jelek első változatával/,
- utadatokat,
- vizek mentén a szakadó és szakadékos partok valamint a támfalak relativ adatait,
- a vizekre vonatkozó számszerű adatokat,
- a hidak nyílásszámát /a hidak az egynyílású hidak jelével ábrázolandók/

- a hidakra vonatkozó számszerű adatokat,
- kompok adatait,
- erdők számszerű adatait,
- nyiladékok szélességét,
- vízmosások, horhosok adatait,
- tereplépcsők relativ adatait,
- halmok, gödrök relativ adatait,
- barlangok adatait,
- mocsarak adatait,
- a vasutállomások vágányhálózatát és különböző állomási vasuti berendezéseket és épületeket az állomásépület / felvételi épület/ kivételével,
Ha az állomás területéről a vasut több irányban ágazik el, úgy az elágazó vasutakat az állomás területén belül a vasutvonal jelével a topográfiai anyag alapján összecsatlakoztatjuk. A vasutállomás területét ahol azt egyéb síkrajzi vonal nem szegélyezi 0,1 mm-es vonallal lehatároljuk,
- a gázlókat,
- az ipari létesítmények mellett /gyárak, üzemek, erőművek, stb./ melyek a térképen egyébként akár alaprajzban, akár egyezményes jellel ábrázolhatók - a termelési ágat megírni a területükön lévő halmokat, gödröket, kerítéseket és földalatti létesítményeket,
- raktárak területén belül a földalatti létesítményeket,
- URH adók, vevők antennáit - a Magyar Rádió és Televízió hírközlési rendszerébe tartozók kivételével,
- a töltés 206/c jelét.

AZ ALKALMAZOTT RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

/Az aláhuzott rövidítéseket álló betűtípussal kell megírni/

1:10 000

AA

C CS

ablak	<u>ab.</u>	Cisztarna	C.
Agyag	A.	-csatorna	-csat.
Akna	Ak., -ak	Csatornaörház	Csatő.
Alsó-	<u>A.-</u>	Csárda	Csr., -cs
Alagut	Agt.	Csehszlovákia	<u>CSSZ.</u>
alsó alja	<u>a.</u>	Csillagászati	<u>Csill.</u>
alsó széle, foka, része	<u>a.</u>	Csongrád megye	<u>CS.M.</u>
Artézi kut	Art.	Csónak	Csó.
Aszfalt	<u>A.</u>	Csőszkunyhó	Cskny.
Ausztria	<u>AU.</u>	-csucs	-cs.
Állami	Áll.		
Állami Gazdaság	Á.G.		
-árok	-á.		
Ásványviz	Ásv.		
Átkelőhely	Átk.		

B

Balaton	<u>B.-</u>	Daráló	Dar.
Baranya megye	<u>B.M.</u>	Derítőtelep	Dt.
Barlang	Bg., -bg.	Dél, déli	<u>D</u>
Bács-Kiskun megye	<u>B-K.M.</u>	Délkelet, -i	<u>DK</u>
Bánya	Bny., -bny	Délnyugat, -i	<u>DNy</u>
Beton	<u>B.</u>	Dohányszárító	Dhsz.
Békés megye	<u>BÉ.M.</u>	-domb	-d.
-bérc	-b.	Duna-	<u>D.-</u>
Bitumen	<u>Bi.</u>	-dűlő	<u>-DÜ.</u>
Borsod-Abaúj-Zemplén			
megye	<u>B-A-Z.M.</u>		
Budapest, -i	<u>Bp.</u>		

E É

Egyetem	Egy.
Emlékmű	Eml., -eml
Erdészlak	El.
-erdő	<u>-E.-e.</u>
Erdőgazdaság	Egazd.

Erőmű	Emű.	gomb	gb.
Észak, északi	<u>É</u>	Gyár	Gy.,-gy.
Északkelet,-i	<u>ÉK</u>	Gyermekotthon	Gyero.
Északnyugat,-i	<u>ÉNy</u>	Győr-Sopron megye	<u>Gy-S.M.</u>

F

Fafeldolgozó	Faf.
Falicsap	fcs.
Fejér megye	<u>F.M.</u>
Felső	<u>F.-</u>
Felső foka	f.
felső széle	f.
Fémfeldolgozó	Fémf.
Figyelőtorony	Fi.
Fogaskerekű vasut	F.
Forrás	F.
Földalatti vasut	<u>F.</u>
Fővárosi Tanács	FT.
Fővárosi Kerületi Tanács	<u>FKT</u>
Furólyuk.	Fur.
Fürdő	Fő-, -fő.
Fűrésztelep	Fű., -fű.

G

Gabonátároló	Gab.
Gazdaság	Gazd.,-gazd.
Gátórház	Gátó.
Gáz	G.
Gázló	Gl.
Geológia	Geol.
Gépipari	Gépi.
Gépjavító állomás	Gj.á.
Gépkocsijavító	Gkj.

H

Hajdu-Bihar megye	<u>H-B.M.</u>
Hajóállomás	Há.
haltenyészet	/halt./
-halom	-hlm.
Hangár	Hang.
Helyiérdekű vasut	<u>HÉV</u>
Harangláb	Hl.
Határoszlop	Hop.
Határőrház	X
-hegy	-h.
Hegység	HG.
Heves megye	<u>HV.M.</u>
Homok	H.
Hőerőmű	Hemű.
Hűtőtorony	Hút.

I

Intézet	Int.
Iskola	Isk.
Istálló	Ist.

J

Járványkórház	Járv.
Jugoszlávia	<u>JUG.</u>
Juhászat	Juh

K

Karám	Kar.
Kastély	Ks.,-ks.
Kavics	K
Kápolna	Káp.,-káp.

Kelet,-i	<u>K</u>	Magtár	Mgt.
Kemping	Kemp.	Magyar-	Magy.-
Keremit	<u>Ke</u>	Magyar Nép	<u>MN</u>
Kereszt	Kt.-kt.	Magyarország	<u>MO</u>
Keserű	Kes.	Major	Mjr.,-mjr.
Keserűsós	Kss.	Makadám	<u>M</u>
Kikötő	Kő.	Makadám-bitumen	<u>MBi</u>
Kilátó	Kil.	Malom	M.,-m.
Kis-	<u>K.-</u>	Marhatelep	Mt.
Kockakő	<u>Kő</u>	Meddőhányó/bányagor	Mhó.
Kocsmá	Kcs.,-kcs.	Megye	<u>M</u>
Kollégium	Koll.	Megyei Tanács	<u>MT</u>
Komárom megye	<u>K.M.</u>	Megyei tanácsház	Mtcsh.
Komp	Ko.	Megyei Városi Tanácsa	<u>MVT</u>
Konzerv	Knz.	Melegház	Mlh.
Kórház	Kórh.	Menedékház	Mh.,-mh.
		Metró	<u>M</u>
Kőfejtő	Kf.	Mezőgazdasági,-i	Mgazd.
Kőoszlop	Kop.	Mezőgazdasági kísér-	
közepe	<u>k</u>	leti állomás	M.k.á.
Közép	<u>Kp.-</u>	Méhészet	Méh.
középső része	<u>k</u>	Mészégető	Mé.
Központ, -i	<u>Kzp.</u>	Murva	Mu.
Községi Közös Tanács	<u>KKT</u>	Muzeum	Muz.
Községi Tanács	<u>KT</u>		
Kulturház	Kh.	N	
Kutatóintézet	Kuint.	Nagy	<u>N-</u>
Kut	K.,-k.	Nagyközségkörnyék	<u>nkk.</u>
Küszöb	<u>kb</u>	Nagyközségkörnyék	
		Központ	<u>NKKK</u>
		Nagyközségi Közös	
		Tanács	<u>NKKT</u>
Ladikátkelőhely	L.	Nagyközségi Tanács	<u>NKT</u>
Levegő	lég	Nemzeti Park	<u>NP.</u>
Lótenyésztés	Ló	Népköztársaság	<u>NK.</u>
Lőtér	Löv.		

Nógrád megye	<u>N.M.</u>	Stadion, sporttelep	St. . .
Nyereg	-ny.	Szabolcs-Szatmár megye	<u>Sz-Sz.M.</u>
Nyugat,-i	<u>Ny</u>	Szanatórium	Szan.-szan.
		Szálló, szálloda	Szó.,-szó.
		Száritó	Szá.
O		szellőző akna	Lég
Olaj	O.	Szent	Szt.
Ország	<u>O.ORSZ.</u>	Szeszfőző	Szeszf.
Öböl,-öböl	<u>ÖB.</u>	Sziget	<u>Sz.,-sz.</u>
Örház, -örház	Ö.,-ö.	Színház	Szi.,-szi.
		Szivattyu	Sziv.
P		Szociális otthon	Szoc.o.
Parkoló	P.	Szolnok megye	<u>SZ.M.</u>
Patak, -patak	-p. .	Szovjetunió	<u>SZU.</u>
Pályaudvar	Pu.,-pu.	Szövetkezet	Szöv.
Pest megye	<u>P.M.</u>		
Posta- és táviró			T
hivatal	Ph.		
Pusztá	-psz.	Tanácsház	Tcsh.
		Tangazdaság	Tang:
R		Tanya	-tny.
Rakodó	Ró.	Tartály	Tart.
Raktár	Rkt.	Tájvédelmi körzet	<u>TK</u>
Rádióállomás	Rád.	Táró, tárna	Tr.,-tr.
Repülőtér	<u>REPTÉR</u>	telep	-tp.
Rom	R.	Televízió	<u>TV</u>
Románia	<u>ROM.</u>	Templom	Temp.
		Termelőszövetkezet	Tsz.
S SZ		Terménytároló	Tt.
Salak	<u>Sa.</u>	Terméskő	<u>T.</u>
Savanyu	Sav.	Természet- és vadvédelmi	
Sertéstelep	Stp.	terület	<u>TVT</u>
Siló	Si.	teteje	t.
Sir	S.	Tető, -tető	-t.
Siugrósánc	Siu.	Textil	Tex.
Somogy megye	<u>S.M.</u>	Téglaégető	Té.
Sportpálya	Sp.,-sp.		

Téglagyár	Tgy.	Vasuti megálló rakodó-	V.m.r.,
Télikikötő	Tkő.	val	v.m.r.
Tisza-	<u>T.-</u>	Vasuti rakodó	V.r.,v.r.
Tolna megye	<u>T.M.</u>	Vasuti táblás megálló	V.t.m,
Tőzegfejtő	Tő.		v. ¹ ₂
Transzformátorház	Trh.	Vágóhid	Vgh.
Transzformátortelep	Trtp.	Vállalat	Váll.,-vál
Tudományos	Tud.	Vámhivatal	Vámh.
Turistaház	Tuh.	Városkörnyék	<u>vk.</u>
Tűzfigyelő torony	Tűz.	Városkörnyéki Tanács	<u>VKT</u>
		Városkörnyék Központ	<u>VKK</u>
		Városi Tanács	<u>VT</u>
U		Vendégfogadó	Vfő.
URH rádióállomás	URH	Veszprém megye	<u>VE.M.</u>
Uzoda	U.	Villanytelep	Vtp.
Utórház	Utő.	Villámhárító	Vi.
Üdülő	Üd.,-üd.	Vizenyős	Viz.
Üzem	Ü.,-ü.	Vizesés	Ve.
Üzemanyag	Üa.	Vizierőmű	Vemű.
Üzemegység	Üze.,-üze.	Vizlépcső	Vizl.
		Vizmérce	Vizm.
V		Vizmérő állomás	Vm.á.
Vadászlak, Vadászház,		Viztartály	V.
Vadászkunyhó	Vl.		
Vadászles	Vles.	Völgy	-vgy.
Vasbeton	<u>Vb.</u>	Z	
Vas megye	<u>V.M.</u>		
Vasutállomás	Vá.	Zala megye	<u>Z.M.</u>
Vasuti kitérő	V.k.	Zuhatag	-
Vasuti megálló	V.m.,v.m.	Zugó	Ző.
Vasuti megálló kité-		Zsilip	Zs.
rővel	V.m.k.,vm.k.		

Tartalomjegyzék

I. Általános előírások.	1
II. Magyarázatok az egyes jelkulcsi jelek alkalmazásához . . 4	
Alappontok	4
Épületek, építmények.	8
Ipartelepek és közművek.	17
Vasutak.	25
Műutak és talajutak	31
Vizhálózat és berendezései.	39
Hidak, átkelőhelyek és gázlók	51
Hírközlő vonalak.	53
Határok.	54
Kerítések.	58
Növényzet és talajnemek.	61
Domborzat.	72
Névrajz.	79
A. Terminológia.	79
B. Általános előírások.	80
C. A térképre kerülő írások elhelyezésének általános szabályai.	87
D. Települések.	88
E. Vizek.	96
F. Területek.	97
G. Domborzat.	99
H. A térkép keretvonalai között /a keretmezőben/ elhe- lyezett írások.	101
Az egyezményes jelek kapcsolása.	104
A térképlapok keretszegélyének kivitelezése	105
A "Szolgálati használatra" "Szh" minősítendő tisztá- zati rajzok készítésére vonatkozó előírások.	109
Az alkalmazott rövidítések jegyzéke.	111